

Búvópatak

Polgári, kulturális és társadalmi havilap

2020. január – XIX. évfolyam 1. szám

Ára: 560 Ft

*Nincs lágyabb, mint a víz,
mégis a köveket kivájjá:
nincs külön nála.*

Lao-ce: Az út és erény könyve,
részlet

2
Kenyér és fegyver
Bobory Zoltán jegyzete

4
A kulcs
*Csáji László Koppány
novellája*

13
Szent Álmos
hagyatéka
Csiba Zsolt tanulmánya

18
Hívatlan vendégek
a végeken
*Gerencsér Zsolt
Döbrentei Kornél
új kötetéről*

22
Bözöd-Atlantisz
harangjai
*Németh István Péter
Szente B. Levente kötetéről*

26
A vonatmotívum...
Csontos Márta dolgozata

28
Vadászat
*Botz Domonkos
novellája*

BOBORY ZOLTÁN

Kenyér és fegyver

Hányszor, de hányszor hivatkoztak, hivatkoznak, hivatkozunk az emberiség és az emberiség elleni bűntettekre.

Aki tisztában van a fogalmakkal, s aki nem, mindkét eset hallatán, olvasásakor „megnyomja a gombot”: *Egyetértek*. Aki vét, bünt követ el az Ember ellen, ellenünk, saját maga ellen, elítélni, büntetni, szankcionálni, elhallgattatni kell. Ne folytathassa tovább. Bonyolult ügy? Dehogyan...

Először is mi a különbség a két fogalom és gyakorlat között?

Az emberiség ellen elkövetett bűncselekmények büntetése viszonylag új keletű szabályozás. 1945-ben a győztes hatalmaknak nem volt jogi alapja a béke elleni és háborús bűncselekmények büntetésére, ha egy állam nem ellenséges polgárok ellen, hanem saját állampolgáraival szemben követte el.

*Egyre többen már az unokáik
jövőjéért aggódva élnek napjaikat,
vagy álmodják éjszakai álmaikat.*

1968-ban a New York-i konvención fogalmazódott meg, hogy az emberiség elleni bűntett soha nem évül el, a háborús rémtetthez hasonlóan.

Harmincegy évvel később, 1998-ban, a 120 állam részvételével rendezett konferencián elfogadták az ún. római státútumot, ami a népirtás, a háborús bűntettek mellett nemzetközi

szinten szabályozta az emberiség elleni bűntettet is. Három bíróság alapokmánya szerint az emberiség elleni bűntettet nem csak a háború idején, hanem békeidőben is elkövetik.

Manapság nincs nap, nincs híradás, ami ne számolna be az újkori világfelfordulásról, a migrációról, nevezzük menekülésnek, újkori népvándorlásnak, tömeges otthon-, hazateremtésnek, szociális segítségnyújtásnak, humánus kötelességnek, bárminek.

Aki tisztában van az okokkal, a sötét háttérerők tevékenységével, érdekekkel, a sátáni és mammoni indítékokkal, s aki egyáltalán nincs, az is láthatja naponta, a nap minden másra hivatott pillanatában a tengeren életveszélyben hánykolódó lélekvesztők „utasainak” kétségbeesett tekintetét, a halál közelségében vívódó, reményvesztett emberek arcát. A segítségért könyörgő szemüket... A döbbenetes kérdés bennük: Mi lesz velünk? Mi vár ránk? Az, ami miatt otthagytuk otthonainkat, szülőhazánkat, szeretteinket, szüleinket? Akár gyerekeinket? Uram...!

Minek reményében tették ezt, s keltek erre az útra, ami – egyszer csak megvilágosodik – nem is az új, boldogabb életet jelenti számukra, hanem...?

A jobb esetben menekülttábor, magáláztatásokat, cipőpucolást, liftezést, konyhai munkát, utcaseprést. Vagy a bűnözést, a visszatoloncolás semmihez sem hasonlítható, halálíg tartó fájalmát. Mindezt a humánus, a szolidaritás szivárványfényében. Szenvedsz te is!

Ország László fotója

De vajon te nem fogsz-e jobban szenvedni, ha körötted lassan megváltozik a világ, hiszen olyanná akarják tenni, mint amiből eljöttetek, s talán nem is az igazi vallásukkal – mert az azért más...

Bárhogyan, a kérdés elkerülhetetlen, már csak a feltámadó félelmeink miatt is. Mi lesz belőlük, micsoda gyűlöletek szabadulnak fel idővel? S mibe, miféle létbe kényszerülnek bele a jöttek és a befogadó áldozatok?

Kapaszkodj meg, és jusson eszedbe: Észak-Korea, Afganisztán, Szomália, Líbia, Pakisztán, Szudán, Eritrea, Jemen, India. A 245 millió üldözött keresztény. Idővel ki lesz az üldözött...?

A válasz idő kérdése? Csak az Emberen múlik.

Lehet-e csodálkozni, hogy sokan már a bibliai fordulatot vizionálják? Egyre többen már az unokáik jövőjéért aggódva élik napjaikat, vagy álmodják éjszakai álmaikat. Álmodjuk. Te is, én is.

Akik ezt előidézték és fönntartják, kérdezem, nem emberiség, emberiség elleni büntettet követnek el? Népiirtást, háborús büntettet? Országokat megsemmisítve, földönfutóvá tenni népeket?

Nagyon halkán kérdezem: a „harmadikat”?

Félek, ez már az... S akik ezt zászlajukra tűzték, mit cselekszenek? Részesek...?

Csontos Márta

A szürke új árnyalata

A fény szakaszos lombhullása zavarja szemem, széthúzzák a világot az új dervisek, félelemgyanúsak az örömhelyek, az állatok fáznak a metszőkék légtérben, a szél nem nyújt senkinek kezet. Szabad préda lett az elmentett érték, templomtörmelékekkel töltik fel a szent kelyheket, teleköpködik az eredendően kristálykék tengervizet; – kifosztott virágok siratják az elvesztett akácillatot, s már én sem tudom, hány darabból vérzik a megtámadott Ige, az ajkakon csak statiszta szerepet tölt be Isten messziről érkező lehetete.

Döngnek az új léptek, új hódítók jönnek, senkiföldjének tekintik a letarolt kontinenseket – minden csupa, csupa bomlás-szürke. Nem akarok kidobott rongybaba lenni az új kolónia szemétdombján, szárnyas hangom meg akarom őrizni most és mindörökre.

Nem kell ragozni. Fogalmazza meg mindenki magában a választ. Mert csak erre van az egyszerű európai embernek lehetősége. Egyelőre.

Talán eljön az az idő, amikor – lehetséges, hogy az utolsó pillanatban – Európa haláltusája előtt megtalálja önmagát, s megmenti önmagát. Addig marad az egyre gyengülő remény a templomtornyaink keresztjei alatt. S a mi Istenünk segítségével a megvilágosodás: Mit tehetünk mi, az európai ember s mi, magyarok?

Ébredjünk rá: olyan fegyverrel és munícióval kell megvénni létharcunkat, ami van, s ami legféltebb kincsünk. A menedék. A nyelvünk, ez a világcsodája és a kultúránk.

Az ébredés az, ha ezt megértettük és megértetjük. A tetovált elménk és lelkünk visszanyeri azt a tisztaságát, amit a Jóisten nekünk adott, s ami fölött a Napbaöltözött Anyánk örökdió. Ha tudunk hozzá imával fordulni.

Sok példa van arra, hogy a történelmi viharainkban, amikor kellett, előkerültek a régi, pincékbe, padlásra rejtett fegyverek. S a szárazon tartott muníció.

Ami ma betű, írás, zene, ennek a Kárpát-hazának az ezer színe. S java...

Fegyverbe! Nyelvünkkel, kultúránkkal – magyar! Nyelvünkért, kultúránkért, jövőnkért – magyarok!

Takaró Mihály

Látogatás a Colosseumban

Halálba marcangolt hittestvéreim a Colosseum arénájában!

Kései, nyápic-hitű utódok köszönt, ki néha már a Bibliát se nyitja ki!

Ezzé lettünk. Újkori nyavalygók, félszívű gnómjai a hitnek.

Európa most készül letörölni arcáról fákllyáktól fénylő arcotok. Elfeledni lángotok, mely szurokba mártott testetekből áradt s mi, turisták, borzadva hallgatjuk a csalogató históriává tompult régi hiteket, égő csodákat.

Imitatio Christi! – hallom utolsó sikolyotok...

Érzem porba hulló véretek édeskés szagát és siratom magam, magunk... Kereszttel nyakunkban árulóitok vagyunk.

Róma, Európa, széttört, elhányt keresztetekből – Romhalmaz!
Kyrie eleison! Urunk, irgalmazz!

CSÁJI LÁSZLÓ KOPPÁNY

A kulcs

Lopva körbekémlelt. Senki. Olyan lassan helyezte a kulcsot a zárba, hogy alig ért a lyukhoz. Visszatartotta lélegzetét, és óvatosan elfordította. Kattant, mintha csak megadta volna magát egy halk sóhajjal. Ha már kinyílt – gondolta –, akkor lépünk is be! Torkában dobolt a szíve, tekintete fátyolos lett. Lenyomta a kilincset. Feltáruult az ajtó. Nem nyikorgott, nem akadt. Mégis mázsányi súlyt érzett lábaiban, ahogy belépett. Na. Már nincs visszaút.

Az előszobai fogason néhány kabát, alattuk cipők és a falon egy kép a családról: balatoni nyaraláson készülhetett, hatalmas strandlabdát szorongat a legkisebb fiú, körülötte bátyjai, nővérei és a szülők. Barlangi csönd honolt a lakásban. A napali felé osont. Ajtaja félig kinyitva várta őt. Hívogatta, mint egy kincseskamra. Bent minden szépen, rendben sorakozott. A falon egy ingaóra tiktakolt, szinte lármának érezte másodpercnyi dobbanásait. Egy óra lesz két perc múlva. Az jó... Apa épp munkában van, a raktárban. Testvérei pedig – tudta – suliban vannak. Anya meg ilyenkor még a kisegítőiskolában tanít. Nem lesz semmi baj... nézzünk csak körül!

Az asztalon horgolt terítő, rajta feszület. Ahogy annak idején is. A falról jól ismert kép köszönt rá: az Emmauszi tanítványok. Réges-régi rézkarc. Hányszor hallotta már e történetet apjától! Ó, hányszor kellett meghallgatnia, hogy a tanítványok nem ismerték fel mesterüket az úton. Emlékezett a mókára, amikor eljátszottak testvéreivel egy misét, és kisöccse az abroszt magára borítva, mint pap, felállt az asztalra, míg ők körben térdepeltek. Istuka meg csak hallgatott, míg testvérei feszült csendben várták prédikációját. Majd sipító, öt éves hangján közölte a papnak öltözött fiúcska: „Isten minden nyulat legyőzött!” Csak ennyi? Igen. A hallgatóság felcacagott, és emlékezett, ahogy ölbe kapta öcsikéjét. „Ez volt a prédikációd, te gézengúz?” Nevettek.

Őt év telt már el azóta, hogy utoljára a lakásban volt, de nem változott semmi. A lakásban mintha megállt volna az idő. Aztán, bum! Szinte megállt a szíve. Az óra hangosan, ércezen ütötte az egy órát. Hányszor, de hányszor hallotta már ezt a hangot annak idején! Éjszaka is felriadt rá. Az órát még nagyapja készítette, csodás műgonddal, azóta sem késik egy percet sem.

A gyerekszobába lépve egy félbehajtott, pelenkaszzerű kendőt pillantott meg az asztalon. Öklömnyi só van benne? Megérintette, és valóban: a só még szinte langyos volt. Tehát szegény Misike még mindig fülfájós. Még mindig rákötik a sós kendőt a fülére, és ő csak néz, bágyadt, szenvedő tekintettel. Valaki mesélte neki, hogy még évekig állt délutánonként az erkélyen, hazavárva nővérét, amikor ő már nem jött haza többé. Elment, elbujdokolt. Elmenekült. Most azonban megfogta a kendőt, és könnyezett. Szegényke! – gondolta, vajon van, aki meséljen neked? Vajon van, aki éjszaka megvizsgáljon? Bátyáid biztosan nem. Ők csak a focizásra meg a csajozásra visznek. Kicsikém, mit élhettél át nélkülem? Véggismított a kendőn, és szíve még gyorsabban vert, mint

addig. Felismerte a játékokat, a kockákat, a kártyát, meg az autókat, amikkel annak idején testvéreivel játszott. Holt magányukban várták, hogy valaki hazajöjjön.

A polcon régi gyerekkönyvek sorakoztak. Ott volt az Egri csillagok, amit még ötödikben kapott kiváló tanulmányi eredményéért. Dicsérő dedikációját sokszor felolvasták büszkén a szülei: „Erzsikének, kitűnő tanulmányi eredményéért és példás szorgalmáért!” Tehát még megvan ez is. Megvan a sok párna, amivel csatáztak, a pokrócok, amikkel a bunkereket építették. A törött, mázas virágváza, amit néhány éve, ötvenhatban, nagyszülei porrá lőtt lakásából mentettek meg, és amit özszeragasztva mégis ereklyeként őriztek, hiszen a nagyszülők akkor odalettek. Ott állt a királylány-bábu, meg a többi. Ezekkel öt éve még esténként együtt báboztak! És azóta?

*A falon egy ingaóra tiktakolt,
szinte lármának érezte
másodpercnyi dobbanásait.*

Kitámolygott a gyerekszobából a konyhába. A falon a nagy gyúródeszka – ugyanolyan kopott, lekerekített oldalakkal, ahogy régen volt. Azon tanulta meg a tésztagyúrást, azon készítették a süteményeket, és azt terítették maguk fölé az ostrom alatt a pincében, várva, kap-e bombát a ház. Nem kapott. Az eszcájkok rendben sorakoztak a fiókban, a tányérok a kredencben, a poharak a konyhaszekrényben, minden úgy, ahogy akkor volt. Csipkerózsika-álmát aludta a lakás. Történt itt egyáltalán valami? A szülők hálósobájában az éjjeliszekrényen rojtosra olvasott imakönyv. Mellette egy levél: Emi nénéiek Amerikából írtak. Nahát! Hát oda kerültek? Micsoda szerencse, jól vannak az ötvenhatosok! Apának elég volt egy raktárban elhelyezkednie, mással nem büntették; de doktorátusa oda, munkás lett. Újabb kép apáról és anyáról. Ezt nem láttam. Mintha szomorúak lennének, úgy néznek kifelé a képkeretből. Csak nincs valami baj?

Ismét a gyerekszobába szaladt. Megnézte a fiókokat. Benne a tanszerek, rajzeszközök. Az ágyak, úgy tűnik, mind használatban. Hála Istennek, nem esett senkinek baja! A nappaliban leült a nagy ebédlőasztalhoz. Szusszanok egyet – gondolta. Apja íróasztalán Anonymus üldögélt, a súlyos rézszobor, mellette egy lámpa és egy írógép, példás rendben. És ott volt a Biblia is. Erre mutatott apja, amikor oly gyakran óva intette a fiútól, aki udvarolt neki. Akibe ő mégis örülten beleszeretett. Akitől elválni nem tudott volna soha. Óva intette: kiabált, hogy egy „református eretnekbe” mégsem szerethet bele az ő lánya, ilyen szörnyűség egy katolikus családban nem történhet. Határozottan megtiltotta, hogy találkozzon Attilával. A fiú meg azokon a szerelmes, alkonyi órákon, amikor hazakísérte, elmesélte, ahogy református apja őt is eltiltotta a „pápista családtól” – hiszen azok mind tévelygők! A magyar

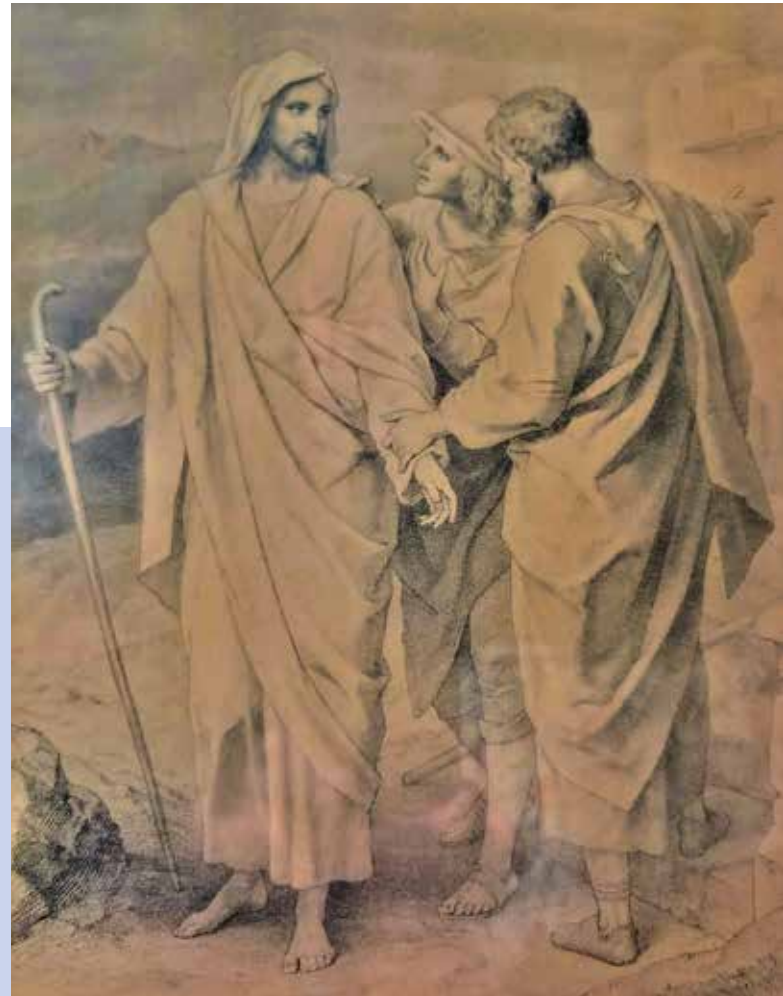
hitűek nem állnak szóba pápistákkal! – ostromozta fiát keményen. De a fiatalok szerették egymást. Tudták, hogy csak együtt élhetnek.

Felderengtek azok a napok, amikor egyik öccse valami jutalmat remélve besúgta, hogy ismét Attilával volt, és apja ezért keményen ellátta a baját. Aztán megfogadta, hogy nem mehet így tovább. Emlékezett, ahogy álmatlanul hever ágyában, némán zokog és imádkozik. El kell mennie – gondolta. Menni kell! A fiú is ezt érezte. Végül meg is szöktette. Azon éjjel, amikor átadta magát a szabadságnak, vagy épp egy új kötelékbe helyezte életét, lemászott az emeleti erkélyről a lepedőkből font hágcson, és vissza se nézett. Illetve csak a sarokról pillantott vissza, amikor már tudta, hogy nem vették észre. De zsebében maradt a kulcs. Ereklüként rejtegette.

Öt év telt el. Attilával összeházasodtak. Most már a babát várják. Micsoda nélkülözésben élnek! Először megpróbálták szállást találni, de házassági anyakönyvi kivonat nélkül nem adtak ki szobát nekik. Végül egy felnémeti parasztgazda adta ki nekik nyárikonyháját, és ott húzták meg magukat, amíg az egri főiskolára jártak – pénz nélkül, gyalogszerrel. Végül összeházasodtak; az anyakönyvvezető sírva adta össze őket, hiszen az utcáról hívtak be két tanút, más nem volt jelen. Ám boldogok voltak és szabadok – csak a honvágy ne gyötörné annyit! Meg a kétség, hogy mi lehet otthon; mi történt Misikével, testvéreivel, szüleivel? Hogy megy soruk ott, a

nyüzsgő városban? Muszáj volt hazalátogatnia, nem tehetett mást. Kileste, hogy maradhat jövelete titokban. És most ismét ott ül a nappaliban, mint annak idején. Egy pillanat ez az öt év.

Váratlanul kattant a zár. Hallja, ahogy lassan nyílik az ajtó. Istenem! Dobban a szíve. Ki lehet az ilyenkor? Tétova léptek odakint. A nagyszoba ajtajában édesapja jelenik meg, és döbentően néz rá. Egy percig némán bámulják egymást, aztán apja megszólal: „Hazatért a tékozló gyermek!” Megkönnyebbül. Apja röviden elmondja: úgy érezte munkahelyén, valamiért haza kell jönnie, ezért délben szabadnapot kért a raktárfőnöktől. Összeölelkeznek. Sírva szorítják egymást. Apja megsimítja a haját, és halkán a lánya fülébe súgja: „Édesem! Vétkeztem az ég ellen és ellened. Nem vagyok méltó, hogy apádnak hívj, csak adj helyet a szívedben, és bocsáss meg nekem!”

Emmausz felé – Heinrich Hofmann grafikája

Bíró József verse és jegyzete

Nagyboldogasszony havában

(– Kiss Anna költő ... születésnapjára –)

h
hiába
:
fürkészek
:
éjeget
:
nem
:
lelek
:
olyan
:
varázslatot
:
hiszen
:
már
:
nincs
:
...

2020. január 26.

Szégyen (?) szégyen

MAGYAR / KERESZTÉNY / HETEROSZEXUÁLIS / PACIFISTA és EURÓPAI vagyok! / NAGYON / ... / NAGYON – elegendem – van / a felelőtlen politikusokból / a migráns – invázióból / gender – mocsokszennyből / az erőszakolt – hazug pc – dunákból / etc. / Európa elveszejtőiből!

p.s.: meggyőződés ... elmebeteg terv a nemzetállamok megszüntetését – célzó mindennemű globalizációs törekvés

UDVARHELYI ANDRÁS

Panelszemét

Szép *bigbraderes*, valóvilágos évkezdés, amikor a tévén keresztül a szemét beözönlik lakásunkba. De érthetetlen a borongásom, hiszen idén is szép, töltöttkáposztás, bejglis karácsonyunk volt, és vidám, lencsés, tehát gazdagságot jósoló, virslis, pezsgős újévünk. A jókedvemre tehát minden okom meglett volna. Ez az alapérzés hatott át, gondolván, ez a lehető világok legjobbika, ahogy Pangloss mester mondja. Pestiesen annyit teszek hozzá: *ez van, ezt kell szeretni. Ezt kell szeretni?*

De hogy a tévés szemét elől meneküljek, kikapcsolom a készüléket, és a panellakás ablakából szemlélem a kinti világot. Nem kellett volna, mert a tehetetlen düh hatalmasodott el rajtam, sőt, fokozódott, mint a helyzet, amit Bástyá elvtárs konstatál a *Tanú* című filmben. Rá kellett döbennem ugyanis, ez a világ távolról sem a lehető világok legjobbika. Mert amit láttam, az a hétköznapi és ünnepnapunk tárgyi megnyilvánulása volt.

*...amit láttam,
az a hétköznapi és ünnepnapunk
tárgyi megnyilvánulása volt.*

Íme, az ablakom előtti panelszemét-leltár: 1 db rondakék csíkos nejlonzacskó, 3 db kihajított, esőtől duzzadt, kb. félkilós kenyér, 3 db töltöttkáposzta-levél, savanyított, 1 db hústöltelék, 1 db féltégla, 1 db cipő, 10 db papírsebkendő, összeázva, megszámlálhatatlan cigarettacsikk, 1 db mákosbejglidarab, 4 cm-es, fél tál kocsonya, romlott, 1 db befőttesüveg, 3 db rohadt alma, 1 db piros golyóstoll, 1 db paradicsomkonzerv-doboz, 1 db rondasárga nejlonzatyor, 1 db színtelen nejlonzacskó, 1 db vajjal teli delmás doboz és számtalan kupak, ami nem nyerő. Kissé arrébb, a kapu előtt egy piros, alig használt ágybetét, egy rózsaszín gyermekfürdőkád és 4 db rondabarnára ázott, nagy papundekli doboz, 1 db bőrönd, alig használt, egy szánkó, törött. De ezzel még nincs vége a leltárnak, mert amint felnéztem az égre, hogy az isteneket hívjam tanúnak, a didergő, lecsupált fák ágain mint karácsonyfadíszek 2 db ázottan lógó konyharuhát láttam, meg 1 db alig használt piros pulóvert.

Eleinte igyekeztem egy szemétszociológus, kukakutató, kukabúvár, régész szemével elemezni a szemét társadalmi üzenetét, hiszen tudtam bűnügyi újságíró koromból, hogy a bizonyítékok királynője a tárgyi bizonyíték. Arra is emlékeztem, hogy biztonsági okokból a nagy emberek: miniszterek, pártvezérek, milliárdosok kukáit külön bizalmi személyzet kezeli, nehogy a szemétből az illető politikai meggyőződésére, kapcsolattrendszerére, szexuális életére, netalántán magánéletbeli szokásaira lehessen következtetni, hiszen a szemét, mint tudjuk, önmagáért beszél.

Nos, megállapítottam, a kidobott bőrönd is azt üzenete, hogy jól érzik itt magukat a panelban az emberek, dehogyan

akarnak elutazni. Aztán az jutott eszembe, jó lesz, ha a pénzügyminiszter is elolvassa ezt a cikket, melyből kiderül, hogy Csepelen és akárhol az országban, ez a kultúra terjed, mint a pestis. És azt üzenik a tárgyak, hogy ne szomorkodjunk, sőt legyünk büszkék, mert dübörög a gazdaság... jólétben, pazarlóan élnek a panellakók. Van mit aprítaniuk a tejbe, marad még kidobnivaló is, és az újabb áremelések miatt nem kell lelkiismeret-furdalásának lennie, mert a panellakóknak meg sem kottyán, mondjanak bármit a szociológusok és egyes demagóg politikusok. Hiszen erről tanúskodik a három félkilós vekni és az egy darab fehér cipő is.

A szemétvizsgálat azt is bebizonyította továbbá, hogy vitaminnal is jócskán el vannak látva a panelesek, hiszen ha nem így lenne, nem dobták volna ki az ablakon az almákat. És van bőven ennivalójuk is, mert azt az óriási halom tésztát, ami egy család egész napi étke lehetett volna, szintén kihajították. A szemét összetétele elárulta népszokásainkat is. Nem volt nehéz kitalálni, hogy idén is tellett töltött káposztára, húsrá, és az EU miatt még nem tiltották be a mákos bejglit. Hál' Istennek! Mégiscsak független ország vagyunk.

Egy ideig még hitetlenkedve néztem a szemétkölteményt. Aztán bekapcsoltam a tévét és mint a moziban a *bigbraderes* és valóvilágos médiaprimitívseget, médiaszemetet. És arra gondoltam: a nevetlenség határa a csillagos ég. Aztán megint néztem a fákon szomorúan, elárvult, gazdátlanul lógó és a földön heverő szemetet, és rosszkedvem tovább fokozódott. Aztán becsuktam az ablakot.

Ez a valóvilág, gondoltam, de ezt a szemetet nem médiacsászárok, nem a nagy testvérek csinálják, hanem az ún. kisember, akit választások idején kedves állampolgárnak, tisztelt választónak neveznek. Talán azok a tettesek, akiknek reggel udvariasan köszönök? Erről az igénytelenségről ki tehet? Aki az ablakból kihajítja a szemetet, és a lehangosabban panaszkodik a Világbankra, a globalizációra, valamelyik pártra, az EU-ra, a fővárosi önkormányzatra, a közterület-fenntartókra, a helyi önkormányzatra, hogy miattuk ilyen piszkos a város, erről is a kormány tehet. Vagy talán az a szülő, az a pedagógus a hibás, aki nem tanította meg a gyereket a tisztaság fontosságára? Esetleg az a vétkes, aki nem akarja vagy nem meri figyelmeztetni a szemetelőt, mert fél vagy közömbös? Vagy aki nem takarítja el, mert azt mondja, nem én csináltam, mi közöm nekem ehhez? Vagy mindannyian, akik nem érezzük fontosnak, hogy közvetlen környezetünk tiszta legyen? Ez a szemétdomb az én szégyenem is?

Míg ezen töprengtem, és megírtam ezt a cikket, megszületett a hazai, „jól bevált megoldás”, csak most nem separtuk a szőnyeg alá, mert közös szégyenünket, a „problémát”, azaz a panelszemétkészítést fehér leplelvel lassan betakarta a tiszta, fehér hó. De rosszkedvem nem múlt el, hiszen tudtam, a hó alatt ott van a valódi valóvilág, az ocsmányság, és tavasszal kibővített panelszemétkészítéssel adhatok majd hírt.

Ádám Tamás versei

Bakancslista

Együtt ittunk kutyatejet, ugyanúgy hánytunk, mint amikor véletlenül vörös rongyba rúgtunk a kátyús út szélén, a hosszúra nyúlt rókabélen varjak verekedtek.

Nem ittunk többé kutyatejet, gondosan ügyeltünk a vízháztartás egyensúlyára. A véletlenszerű születésnapokon csészelevelek koccantak. Túráinkat gondosan szerveztük, kerültük a tájba illő tetemetek.

Erősödő immunrendszerrel kerestük a szabadság vadrózsáit, a bőr alá osonó tüskék sem riasztottak el.

Szerencsepatkókat rajzolt az öreg temető hantjaira az alkony. Kipipáltuk az utolsó kívánságot. Bakancslistánkat elhamvasztotta a búcsúzó Nap.

Jól kitalált

Minden tarajos hullámra, felcsapódó szoknyára, ijedt tóparti képeslapra emlékszem. Varratokat szaggattam a műtéten átesett felhőkből, összetereltem a szóródva repülő rajzszögeket, keserűen kacagtam, jól kitalált világban élek.

A tó fölé hajoltam, fodrozódott a víz, láthatóvá váltak a ráncaimon ülő fecskék, vizes villásfarkuk tükröt karcolt, sérült este lett. A madarak vízbe fúltak, gyász hírek jöttek mindenfelől. Jól kitalált világban élek.

Szálazott nádkorbács suhogott, méltósággal vertem a vizet, magamat vertem. Mozdulataim felvették a bokrokban megbúvó turisták, lemásolnak otthon. Érintésemtől a fák derekán duzzadó görcsök összehúzódtak. Jól kitalált világban élek.

Babaház

Láttam gondosan felépített pink színű babaházakat, posztmodern bútorokat javasolt a belsőépítész; bazaltkövekből kirakott kandallót, mézeskalács szívet fényképed mellé. Olyan falitükröt, amelyben a ráncok, és a szakadó könnyzacskók láthatatlanok.

Éreztem, melyik ágyhoz kell mennem, mielőtt összedől az életem. Elhittem: a babáknak és a szerelmeseknek öregkorukban is selymes a bőrük. Hogy a falhoz vert macskák visszapattannak az ölbe, és tovább dorombolnak veszélyes reggeleken.

Láttam babaházat összedőlni, a romok között kerestem Barbit és önmagam. Egyiket sem találtam. Bizakodtam mégis, hogy a régi mézeskalács szív újra dobogni kezd.

Ország László fotója

VARGA RUDOLF

Három farkas

(regényrészlet)

Kiskassán laktunk, a Vadász-pataktól egy háznyra, Dániel néninél.

Iskolából hazamenet kifizyeltem, a kishíd előtt hosszában megrepedezett a jég. A parttól néhány centire a kásás jég már elolvadt. Elkezdődött a zajlás.

A jégtáblák apró tutajokként úszkáltak az egybefüggően vastag jégpáncél meg a part között. Addig piszkáltam az egyik jégtáblát, hogy rászökellhettem. A táblát tutajként használva a vastag jég felé löktem magam. Oda-vissza ingáztam. Azt képzeltem, valami nagy vízen hajózok.

Akkorra már sokan ácsorogtak a hídon. Szájtátva bámulták ügyességemet. Elragadtatva visongtak. Én meg, figyelve a nézőközönség reakcióját, egyre bravúrosabb mutatványokat hajtottam végre. Élveztem a sikert. Élveztem mindaddig, amíg talpam alatt be nem szakadt a jégtábla. Ma is emlékszem a recsenés hangjára, meg hogy milyen sötét forró volt a

Ország László fotója

patak jeges vize, amiben fejem búbjáig elmerültem. Forró volt a víz. Én legalábbis úgy éreztem.

Talán a leforrázottságtól, a kudarcától, a megszegyenüléstől. Órangyalom nem hagyta, hogy az egybefüggő jégpáncél alá kerüljek.

Úszni nem tudtam, ugyanúgy, ahogyan a többi, velemkorú kölyök sem. Így aztán, amikor usánkás kobakomat kidugtam a víz alól, fuldokolva kapálóztam, ordítva evickéltem a part felé. A legnagyobb baj az volt, hogy a buggyos szárú mackónadrágom azonnal megtelt vízzel, így kalimpálni is alig bírtam a lábammal. A télikabát pedig a karmozgást akadályozta. Ijedtemben összepisiltem magam.

A hídon állók sikoltoztak. Attól még inkább pánikba estem. Senki sem segített. Az imént még oly elbűvölt, hálás közönségből senkinek nem jutott eszébe, hogy kihúzza a fuldokló hőst. Levegőt kapkodva vánszorogtam haza. Ruhámból még folydogált a húgyos víz. A kapuból visszapillantva láttam a csíkot, amit akár egy csupaszcsga húztam magam után a hóban. Csoda történt. A csoda pedig az volt, hogy édesapám nem vert el. Talán túl fáradt volt hozzá, talán azért, mert ő már előre tudta, fölösleges.

Tudta, ver majd engem a sorsom éppen eleget.

A cirkuszosok miatti verést viszont rendesen megkaptam.

A korakádári vezetés talán úgy gondolta, ha tisztességes kenyeret nem, legalább cirkuszt ad a népek. Vándortársulat érkezett a mi falunkba is. Toldozott-foltozott sátraikat a vásártéren húzták fel. Reggel az iskolában a tanító néni kézen fogva vezetett be egy kreolbőrű kislányt és egy kisfiút. Azt mondta, fogadjuk a vendégkispajtásokat nagy szeretettel, mert ők most pár napig velünk együtt tanulnak, amíg a kompánia itt műsorozik. Úgy rémlik, az volt a plakáton, hogy ők az Atlantisz gyermekei.

*Élveztem a sikert.
Élveztem mindaddig, amíg talpam alatt
be nem szakadt a jégtábla.*

De azon a pár napon nemcsak a vendéggyerekek nem tanultak, hanem mi sem. Állandóan őket bámultuk, mert mindenük más volt, mint a miénk. A hajuk másképp volt nyírva, olyan ingük volt, amelyet még sosem láttunk, olyan nadrágjuk, ami számunkra elképzelhetetlennek tűnt. Másképpen ejtették a szavakat, mint mi. Affektálva, leereszkedően érintkeztek velünk. Szűkszavúan válaszoltak kérdéseinkre. A szaguk is más volt. Tudom, mert közel hajoltam hozzájuk. Megszagláztam mindenüket.

A két cirkuszos gyerek kitűnően játszotta szerepét az iskolában. Nem a plakátok meg a hangszóróból bömbölő zene, hanem a két gyerek volt az igazi reklám, amitől esténként

zsúfolásig megteltek a szőrös deszkapadok. A kölykök magukkal rángattak minden felnőtt családtagot, megnézni az óriási attrakciót.

Én már első nap elhatároztam, hogy csatlakozok hozzájuk. Cirkuszosnak állok. Amióta az eszemet tudom, örökös volt bennem a belső készítés, hogy kimeneküljek a mindennapok szürkeségéből. Volt bennem valami feltűnési viselkedés, ahogyan én mondtam, viselkedés.

Az én lelki békémet teljesen feldúlta az az ócska vándorcirkusz.

Órákkal az előadás előtt, amikor még jegy nélkül be lehetett lépni a fűrészporos porondra meg a keréken guruló bódék közé, én már akkor ott ögyelegtem. Észrevettem egy rést a sátorponyván. Átbújtam a lyukon. A félhomályos sátorban megszólított egy fiatalember. Azt firtatta, mit keresek ott. Mondtam, csak nézelődök.

A fiatalember megkérdezte, akarok-e ingyenjegyet az előadásra. Hát hogyne akartam volna. Az volt szívem minden vágya. A fiatalember mosolyogva mutatott a fűzfaseprűre meg a lapátra. Az ott az elefánt ketrece, takarítsam ki. Ha kipucolom, kapok egy ingyenjegyet.

Gondolkodás nélkül csörtettem a karvastagságú vasrudakból összeszerelt ketrecebe.

Ott aztán rögtön megtorpantam. Leírhatatlan büze volt a sötétzöld, talicskányi kupacoknak, amit az elefánt termelt. Nem volt mit tenni. Befogtam az orromat, és nekiálltam la-

pátolni az elefántürüléket. Sokáig tartott, de azért az előadás kezdetére elvégeztem a feladatot.

Bennfentesként virítottam az első sorban. Úgy éreztem, már én is a társulathoz tartozok. Nagyon tetszett nekem a vidámság, a riccsajozás, a csilivili világ, különösen a függöny előtt álló, brillantinozott hajú segédek skarlátvörös aransujtásos huszármondérja.

Elvakítottak a fények. Honnan is sejthettem volna, hogy amit a porondon látok, az ugyanaz a hamisság kicsiben, mint amilyen a sátorponyván túli tágasabb cirkusz, a nagyvilág, amely nem más, mint illúzió, bohóckodás, térdcsapkodó röhhögés a saját tudatlanságunkon. Nem más, mint annak elfogadása, hogy magunkon nevetünk, mert a figyelmünk eltereltetett egy röpke órácskára a nyomorúságunkról.

Amikor az elefánt becammogott a porondra, fenyegetően ráztam feléje az öklömet:

– Dugulj el, az anyád úristenit!

A két artistagyerek is fellépett az előadáson. Rendkívül ügyes akrobatamutatványokkal szórakoztatták a nagyérdeműt.

Hát ezt a repkedést én is meg tudom csinálni, morfondíroztam magamban. Fejemben cikáztak a kanfasztikusnál kanfasztikusabb gondolatok. Csak késő este értem haza. Apám nem a fuckón hevert, hanem az asztalnál ült, amely bizony baljós jel volt.

Csoda ide, csoda oda, apukám úgy eltángált, hogy egy időre elment a kedvem a rivaldafénytől.

Czipott György versei

Huss!

m

már nem könnyezem meg
ha emlékké libbennek élők
muzsikás holdba.

hogyan sorvadhatnék csikasabbá
rézreves lélekharangveréstől
ha nem kevesül bennem
lékes reámméretett mindenség.
tolvajzsákárnyékban vonzolom
bőrömbeszegült kedveseim
s átoktakácsaimat is mind
mert szűnhetlenre mértek ők
amiképpen rejtekesmagam
élőbennük örökéig.
emlékké libbennek élők
tövisszagatta holdba
temetőkertes ebekrágta szívem
dögkútjába.

ec pec kimehetsz
holnapután bejöhetsz
cérnára cinegére...

huss!

már nem könnyezem meg
ha emlékké libbennek élők
muzsikás holdba.

Ontológia tükrösszívben

h

bármit szétszedj ami
egész
sok semmitérő egyke
rész

megismerés mind
határos
ember cédrus
csillagváros

távolság közelítve nő
alázuhan földobva kő

foghatót boncolgat elme
s mérték nincs
mértéktelenre

lépdelsz kályhától
kályhához
rended világminden
káosz

csak pár elem
kapcsolódik
mégse juthatsz el
valódig

mert nincsen
dolgok közt feszül
nem lehetsz angyal
emberül

GYÓRI ANDOR

Életpálya

Tízéves forma fiú és valamivel fiatalabb lány nézegetett a második emeleti erkélyről egy nyár végi délelőtt. Alattuk juharcák hullajtották orrot formázó termésüket. Egyet-egyét hozzájuk is besodort a szél, amit azonnal felragasztottak az orrukra. Lent utcaseprők tették a dolgukat komótosan: söprögettek, beszélgettek, aztán arrébbtolták kerekeken guruló bádognocsijukat. A söprű és a lapát katonásan állt a kocs oldalára erősített tartókban. Takarítani való akadt bőven, hiszen lovaskocsik is jártak a városban. A kuka szó akkoriban még ismeretlen volt. Napi rutinjuknak megfelelően többnyire hasonló időben értek az utcába.

A két gyerek jót derült, amikor egyszer egy juhartermés elegáns orsó után pörögve éppen egyikük, egy húsz év körüli legény hetyke kalapján landolt. Másnap csodálkozva látták, hogy ugyanaz a termés még mindig ugyanott volt a kalapon. És még jó pár napig. Hacsak tehették, az erkélyen várták kíváncsian az utcaseprők érkezését, mert nemcsak a kalap, de gazdája is különös jelenség volt: arca merev, amelyen nem értelem, hanem valamilyen együgyű elégedettség látszott. Józsi – talán így szólították társai – nagyon egyszerű, senki mással össze nem téveszthető ember volt. Termete alacsony, alig magasabb, mint a szemetestartály, de tartása büszke, sőt valahogy hetyke is, sajátos összhangban a kalapjával. Fontosságának teljes tudatában, kimérten, mégis egykedvűen végezte munkáját. Egy idő után a belvárosi utcakép elválaszthatatlan része lett.

Teltek az évek. Egy nap feltűnt a környéken lakóknak, hogy Józsi nemcsak a szürke bádognartályt tologatja, hanem még egy biciklit is. Söpört, lapátra gyűjtötte a szemetet, bedobta a kocsiba, majd arrébb toltá azt. És akkor jött a bicikli. Nagy

tisztelettel nyúlt hozzá, vitte a személtládája után, majd gondosan nekitámasztotta a falnak vagy egy fának. Sosem ült fel rá, talán fel sem érte volna. Lehet, hogy tettetett volt a közöny, és mögötte ott somolygott a lélek: lám, én is viszem valamire? Vagy talán el sem jutott a külvilág a tudatáig?

Újabb évek múltak: Józsi már közlekedett is a biciklin. Nem haladt gyorsan, de magabiztosan és nagyon öntudatosan hajtott egy háromnegyedes női kerékpárt. Emelt fővel, maga elé nézve, egykedvűen. Mindig ugyanazon az útvonalon, és persze ugyanabban vagy hasonlóan hetyke kalapban. Azért jó volt látni a fejlődést.

...különös jelenség volt: arca merev,
amelyen nem értelem, hanem valamilyen
együgyű elégedettség látszott.

Még nagyobb volt a meglepetés, amikor a jól ismert alak egyszer csak feltűnt egy segédmotoros kerékpáron, talán Berván. Büszke tartással, de közönyös arccal ült a kismotoron; alig haladt gyorsabban, mint a gyalogosok. Ruházata nem változott, valahogy mégis idős embernek látszott. Úgy negyvenéves lehetett. Tűnődtem: vajon az áhítat, amellyel annak idején a biciklijét toltá, megvolt még benne?

Nem tudom, meddig tartott. Pár évvel később – és azután jó darabig – Józsit csak úgy lehetett látni a városban, hogy lassan, szenttelen arccal toltá a Berváját. A kormány egyik szarván nejlontasak, benne a motyójával. A tőpörödött kis alak csak nézett előre; nem tudni, gondolt-e valamire egyáltalán.

Aztán... nem láttam többet. Emléke egyre csak Charlie Gordont és Algernont idézi... Virág nélkül.

Szentjánosi Csaba versei

Andinak

Nem bírlak kitépni magamból,
akarlak – és nem akarlak.
Mi az örökkévalóság?
Hogy mindent odaadtam...
amiből talán 80–90 évet visszaadnak.

Látom, ahogy a tenger, a hegy
könnyörög érted, neked,
s te teknős-szemhéjad nyugalmát,
a múlt békéjéből felemeled.

Mosógép mellett állsz, a konyhában,
majd pucéron átszaladsz a szobán,
a szerelem meghajlítja a teret...
hajszálad visszahajlik hozzám.

Fannusnak II

Olyan vagy a világban, mint egy hang az Operában,
amit csak a lélek hall, nem hangosít ki az áram,
olyan pici vagy, hogy figyelünk jobban Rád,
ettől lesz nagy a világ,
ahogy a hosszú águjjakon megszólalnak a madár harsonák,
ahogy nem veszed félvállról az iskolát,
megigazítod hátadon a táskát,
hogy szépen mész át a zebrán – a rendőrök lássák,
olyan fannisan, ahogy Isten megtervezte minden léptedet,
a ház hosszát árnyékában a földön lemérheted,
ahogy Te még tudsz beszélni, mindennel, mindenkivel
ami, aki körülötted hallgat,
ez a vers is csak az általad kapott ihletig tarthat.

Rolf Jacobsen

Hirtelen decemberben

Hirtelen. Decemberben. Térdig állok a hóban.
Beszélek hozzád, de te nem válaszolsz.
Édesem, megtörtént tehát. Elröppent egész életünk,
a mosolyaink, a könnyeink, a jókedvünk. El a varrógéped
és minden munkával töltött éjszakád. Elmúltak utazásaink:
mindent maga alá temetett a hó és a barnás koszorú.

Oly gyorsan történt minden. Két tágra nyílt szem. Szavak,
amiket nem érttem, amiket újra meg újra elismételtél. Majd
egyszerre vége lett. Elaludtál.
És most itt fekszel. Elmúltak napjaink, nyári éjszakáink és
a szőlők Valladolidban, a niemi naplementék:
mindent maga alá temetett a hó és a barnás koszorú.

Villámgyorsan, mint amikor valami alázuhan,
úgy fakultak ki a képek a szemed mögött,
úgy törölték le őket az élet tábláiról. Vagy mégsem?
Az új szoknyád, az arcom és a lépcsőnk, és minden,
amit hazacipeltél. Mindennek vége van?
Mindent maga alá temetett a hó és a barnás koszorú?

Egyetlenem, hová lett örömünk,
hová az áldott kezek, az ifjonti mosolyok,
hajad fénykoronája a homlokod körül?
Az élet és a remény csillogása?
Mindent maga alá temetett a hó és a barnás koszorú?

Bajtársam a halál túloldalán. Vigyél magaddal.
Lépdeljünk egymás mellett.
Hadd lássuk meg együtt az ismeretlent.
Olyan sivár itt minden és sötétedik az idő.
A szavak is megfogyatkoznak,
és azt a keveset sem hallgatja senki.
Isten veled, Euridiké.
Egyetlenem, te, aki alszol a hó és a barnás koszorú alatt.

A fák némasága

Éjszaka, amikor a zenekarok hazatérnek
és a dobok belefáradtak már a dobolásba,
és hórihorgas fák állnak őrt az utcák kétoldalán,
mint a hangtalanság kapui, mint magas kandeláberek
az általunk fölfoghatatlan gótikus univerzum előtt.
Az arany szaxofonokat becsomagolják
rózsaszín selyempárnák közé,

akár a baby-dollokat,
kurta kattanással csapódik be az autók ajtaja,
és taxik iramlanak el dél és kelet felé,
a nagy tuba úgy imbolyog az autótetőn
hatalmas fülekkel, mint egy elefánt-baba,
és hazatér a bohóc,
haza a kalcium-mosolyú énekes,
és Clarissa, a sztriptíz táncosnő
kitárja szívét az álom orcája előtt,
fáradtan lehunyja szemét egy cigarettaparázs –
és az éjszaka táblájáról mindent letöröl
egy nesztelen kéz,
hogyan beállhasson a fák némasága.

H Rövidesen minden egyes hang
hazatér és álomba sírja magát
és minden szín belefárad abba, hogy szín legyen,
és itt hagyva minket elutazzon egy ismeretlen helyre,
kihajítva mindent, akár egy puha törlőkendőt,
és a ma éjjel ezüstként permetező eső
fölmagasodik a kapuk fölé, amelyek elvezetnek
egy országba, ahová egyszer majd
mindnyájunknak ki kell vonulnunk, hogy
megszülethessen
a fák némasága.

JÁVORSZKY BÉLA fordításai

Szeretettel köszöntjük a műfordítót 80.
születésnapja alkalmából. (a szerk.)

Ország László fotója

Radnai István

Memória

Próbálj meg egy muszlimot disznóhússal megkínálni, ha nincs nála bicska, kölcsönkér egyet!

– A keleti emberek fanatikusok. A zsidók és a rómaiak közt a császár szobra okozta a legtöbb viszályt.

– Pedig már korábban imádták az aranyborjút.

– De aztán be kellett tartaniuk a törvényt.

– Végül annyi törvényük és szabályuk lett, hogy Jézus azt mondta – a farizeusokra és a papokra gondolva –, elviselhetetlen terhet raknak az emberek vállára.

– Valóban elég a két főparancs, a többi ebből következik.

– A tízparancsolat is.

A két öregserkész így filozofálgat a padon, nézi, ahogy rajokban elvonulnak valami furcsa emberek a kapu előtt. A gesztusokból és a hanghordozásból azt is lehetne hinni, hogy veszekszenek. Pedig egyetértenek, csak napi dolgokat beszélnek meg. Valaki enni- és innivalót osztogat.

– Emlékszem, a gödöllői dzsemborin összecserélték az úti csomagokat, a hinduk kapták a marhahúst.

– A szipojlázadás is a marhafaggyútól indult.

– Hogyhogy?

– A történeteket betöltés előtt foggal kellett feltépni.

– Régen lehetett, nem valami korszerű.

– Pedig jó katonák voltak, éppen ez volt a baj.

– És ölni? Egy buddhista nem öl.

– Ezek hinduk voltak.

– Ahány ház, annyi szokás.

– Most éppen a próféta medinai szúráit erőltetik.

– Aztán miért? Nem egészen értem.

– A hedzsra, a Mohamed futása utáni korszakból. Elűzték Mekkából, és akkor hirdette meg a harcos iszlámot.

– Mindig voltak ilyen szakaszai a történelemnek.

– A Könyv Népéhez tartozókat nem mindig tartják teljesen pogánynak. Inkább az animistákat és a párszikat.

– Na, ez nekem mára elég!

– A szikh vallásban is több vallás elemei keverednek. A muszlimok számára Jézus is próféta.

– Mennyi ész szorult beléd!

– Tanítottam, vallástörténész vagyok.

Másnap nem ült Jónás mellé a padra, egy másikat választott az otthon kertjében.

– Otthon – filozofált – nem tudtam már gyalog felmenni a másodikra.

Sajnálta a virágait otthagyni a gangon, de itt nincs luxuselhelyezés. Nem tudta volna hová tenni őket. Különszobát nem tudott volna megfizetni. Az egész szoba-konyha – ahová özvegségében visszaszorult – nem ért annyit. Jónás – ahogyan a másikat magában elnevezte – még integetett, mielőtt felemelkedett. Sokáig nézett utána.

– Biztosan befordult a sarkon – tért napirendre az ügy fölé.

Az öszvér, az autóbuss és a protestáns

Ugye az mindannyiunk előtt ismert, hogy az öszvér egy ló és egy samár házasságából született egyed? Nos, valami ilyen az autóbuss is. Ugyanis két őse az automobil és az omnibusz. Az automobil már maga is öszvér, mert egy görög és egy latin szó házasságából született (*a görög auto-: ön- előtagból és a latin mobilis: mozgó, mozgatható szóból*). Az omnibusz pedig egyszerűen azt jelenti latinul, hogy mindenkinek, ugyanis ez a lövön-tatta jármű volt a mai városi tömegközlekedés őse. A két jármű házasságából egy, a gyakorlatban nélkülözhetetlen, de nyelvi- szörnyzülött jött létre.

Ha nem is ennyire rossz a helyzet a protestáns, protestantizmus szavainkkal, de érdemes megnézni eredeti jelentését, és visszatérnünk keresztyén, hitvalló életünkben ehhez a jelentéshez. Ugyanis ez is házasságban született szó, de elhagyta őseit, és önálló életet kezdett – mondhatnánk, protestál ősei jelentése ellen. Szülei a pro (-ért) + testarie (*tanúsítani, kijelenteni, deklarálni*). Ez utótag gyökere pedig a testis (tanú), amit a Biblia két nagy könyvének régies megnevezésében, az Ó-, és Újtestamentumban fedezhetünk fel, amelyek Istennek az emberrel kötött szövetségéről tanúskodnak.

Manapság ha valaki protestál, akkor egyértelműen arra gondolunk, hogy valami ellen tiltakozik (*protest pártok, protest szavazat, stb.*). Hogyan változott ekkorát a jelentése? A refor-

máció koráig kell visszamennünk. Az 1529. évi speyeri birodalmi gyűlésen a reformáció híveire hátrányos határozatot hoztak, amely szerint azok a rendek, amelyek addig a wormszi konkordátumot megtartották (vagyis hűek maradtak Rómához), azok ezentúl is tartsák meg, amelyek pedig nem tartották meg, azok minden további újítással hagyjanak fel, és a misetartást engedjék meg. E határozat ellen a szász választófejedelem öt másik fejedelemmel és 14 birodalmi várossal együtt ünnepélyesen protestált.

Protestált, azaz tiltakozott – mondanánk ma. De ha még három évet visszalépünk, akkor az 1526-os speyeri birodalmi gyűlésen ezek a fejedelmek és városok – a pápai és birodalmi átok ellenére – életüket kockáztatva, bátran megvallották hitüket, vagyis pro-testáltak. Hitvallásuk meghátrálásra kényszerítette a császár nevében elnöklő I. Ferdinándot, aki végül szabad vallásgyakorlást engedélyezett. E kivívott joguk elvétele ellen tiltakoztak az 1529-es birodalmi gyűlésen, s akik itt hitet tettek – s majdan követőiket is – nevezték protestánsoknak.

Kedves protestáns olvasóim! Protestáljunk az ellen, hogy mi tiltakozók vagyunk! Mi nem valami ellen, hanem Valaki mellett – a Szentírásban magát kijelentő Szentháromság Isten mellett – pro-testálunk.

VICZIÁN MIKLÓS

CSIBA ZSOLT

Szent Álmos hagyatéka

*Ne rejtőzz, ne rejtőzz, apám a berekben,
jövök ide énekeddel, torkodból vettem,
haj rege rege rege, haj rege rajta!*

Nagy László: Rege a tűzről és jácintról

Az Anonymus által Szentnek nevezett Álmos de genere Athilae regis, de genere Turul (819–895) küldetéstudattal bíró uralkodó, akit Emese álma indít el földi útján. A IX. század közepe táján tekintélyével, személyes varázsával összegyűjti a szkítiai magyar, valamint rokon törzseket, és erős testvérszövetséget kovácsol. A vérszerződés révén immáron mint kende a fővezéri méltóság mellé főtáltossá is lesz. Komoly felerősödésünk okán a pár éve létrejött magyar-kazár, elsősorban katonai jellegű véd- és dacsövetség föllazul, sőt ellenünk való védekezésül a nagyágán kénytelen tovább építeni Sarkel várát. Az előzményekről Bíborbanszületett Konstantin a *De administrando imperio* című, 950 körül befejezett művében a következőket írja: „A türkök (magyarok) hét törzsből álltak, de sem saját, sem idegen fejedelem felettük soha nem volt. Együtt laktak a kazárokkal három esztendeig.” Márpedig ez esetben a bizánci császár első kézből tájékozódik, hiszen 948-ban követségben jár nála Bulcsú horka és Árpád-házi Tarhos (Tárkány) unokája, az ifjú Tormás, majd egy évre rá az erdélyi gyula, aki még haza is visz magával egy Hierotheosz nevű görög szerzetest, akit 956-ban a konstantinápolyi pátriárka a „türkök püspökévé” szentel. Közbevetőleg megjegyeznénk, hogy az íjlesztő lovas ótörök kazárok által a judaista vallás, származásközpontú jellegéből fakadóan, nem igazán vehető fel „en bloc” (mindenestül). Ennek megfelelően inkább egy a xerxészi Perzsa Birodalomhoz hasonló jelenség felvillanása sejthető, amennyiben a nagyágán tanácsadó testületét meghatározó, ám a zöm egy kisebb részét átható jelenlét feltételezhető. Mindent az is alátámasztja, hogy a fellázadt, majd hozzánk csatlakozott kazár (kabar) népesség kapcsán e tekintetben nincs komoly nyom, viszont eleink eurázsiai-szittyia-hun kulturális mintázatát – szakrális papkirály eszmeiségét – a magukénak is tudják, és aszerint élnek.

A főleg 862-től sűrűsödő nyugati megjelenéseinknek valódi célja nem kis részben az igényes, mindenre kiterjedő felderítés. Seregeinket 881-ben már Bécs környéki küzdelmek közepette találjuk, ahol éppen frank szövetségben harcolunk. Z. Tóth Csaba *A másik Közép-Európa* című anyagában írja, hogy 882-ben az éppen Konstantinápolyba igyekvő Metód püspök találkozik a még „cselekvő királyi”, tehát gyula rangot viselő Árpáddal: „Midőn pedig a magyar király (ugor kral) a dunai részekre érkezett, látni akarta (Metódot). És midőn némelyek mondták, és úgy vélték, hogy ezt nem éli túl kinszenvedések nélkül, elment hozzá.

Ő pedig, mint uralkodóhoz illik, azonképpen tisztességgel, fényesen és örömmel fogadta. És beszélgetve vele, miként ilyen férfiaknak illett beszélgetni, megszeretvén, megcsókolván, és nagy ajándékokkal elbocsátotta, mondván neki: emlékezzél meg mindig rólam, tisztelendő atya, szent imáidban.” (Metód-legenda). Még ugyanebben az évben megvívjuk a varég-rusz (viking–oros) lakosságú Kijevet. A *Nesztorkrónika* szerint Álmos király (és nem fejedelem) egy Magyarnek nevezett dombon állíttatja fel hármashalom elrendezésű vezéri sátrát, sőt egy Szent Miklósnak felajánlott templomot is építtet a lakosság örömeire. (Hodinka Antal: Az orosz évkönyvek magyar vonatkozásai) A város mellett lévő szubotci ősmagyar temetőben dr. Türk Attila régész vezetésével igen értékes leletek kerülnek elő. Például egy egészen különleges övcsat, amin egy hosszú, tengelyformán ábrázolt szakállú, törökülésben ülő férfi látszik. A jobb kezének mutató ujjá felfelé, a bal lefelé mutat. Az embernek óhatatlanul Weöres Sándor *Szembefordított türkök* című verse jut eszébe: „Alattad a föld, fölötted az ég, benned a létra”. A források szerint Cirill püspök is találkozott elődeinkkel. 860 táján éppen a kazárokhöz igyekezett, amikor a Krímtől északra egy magyar portya elfogja, ám végül nagylelkűen szabadon engedi.

*Legszentebb célunk, hogy Isten
uralkodjon az Ég-alattiban. Áldását
kérem hőseinkre, az élőkre és a holtakra.*

A több évtizedes tudatos felderítő munkával, bámulatos szervezetséggel és átgondoltsággal megalapozott honvisszafoglalás nyitányaként 894-ben Levente serege – kezdetben bizánci szövetségében – kiűzi a bolgár hatalmat Erdélyből, és biztosítja, hogy a továbbiakban az Al-Duna felől se érhesse bennünket meglepetés. Ennek következtében Simeon bolgár cár felfogadja ellenünk a besenyőket, ám támadásukat a hátvédet képező Kürt és Gyarmat törzsek visszaverik, így a zömre illetve az egész folyamatra nincsenek komoly hatással. (Dr. Hidán Csaba: Attilától Árpádig – a népvándorlás kora a Kárpát-medencében – youtube) A bevonulás kezdetekor az Ung (Ungvár) közelében tartott Nagy Kurultájon az aggastyán Álmos kende (*Kün: Nap; Kündüm: Napkirály, ótörök*) hálaadó, megszentelő áldozatként életfelajánlást tesz, hogy ezentúl Isten közvetlen környezetéből segíthesse elő népünk üdvét.

A hegyoldal egy jól látható magaslatán álló, csúcsos-magas szittyia főtáltos süveget, aranylemezekkel borított vérvörös ruhát és remekművű szablyát viselő Napbaöltözött Ember méltóságteljesen felemeli a kezét. Végighordozza tekintetét a hullámzó, elcsendesülő tömegen, és férfias, messze zengő han-

gon beszélni kezd. Mellkasát ezer érzés feszíti: „Semmit sem tettünk Isten parancsa nélkül. Utunk egyenes. Nem tettünk egyetlen lépést sem hála nélkül. Az Atyaisten világosságát és Attila kardját vittük mindenfelé. Amerre jártunk, a Boldogasszonyból áradó friss életet vittük mindenfelé. A mi utunk a Turul nyomán halad! Magyarok vagyunk! Küldetésemet Árpád vezér teljesíti be! Legszentebb célunk, hogy Isten uralkodjon az Ég-alattiban. Áldását kérem hőseinkre, az élőkre és a holtakra. Isten hatalmas!” A nép egy emberként kiált: „Isten! Isten! Isten!” Álmos folytatja: „Isten adja és elveszi az életet. Ha a kérés Istentől jön, a végrehajtás a szolgára marad. Elfogadom a halált. Szeretett szittyá népem! Vegyétek birtokba jogos örökségeket. Isten áldása kísérjen utatokon!” Az emberek kiabálni kezdenek: „Álmos kende! Álmos kende! Álmos kende!” –, majd mély és magas csend. Az öreg Napkirály sokat látott szemeivel még egyszer körbepillant az árnyékvilágon. Viszontlátásra ősi földünk, Kárpát-medence szép hegyei és folyói! Ajkához emeli a táltos által felkínált Szent Kupát, és hófehér szakállas arcán kiszáradtva nyugalom árad szét, szíve felragyog. A feldübörgő dobok hangjai közepette átlép a Napkapun.

A Nagy Kurultáj után a pajzsra emelt párducos Árpád (845–907) immáron központi-királyi rangban, az ősi jóslatoknak megfelelően ünnepélyesen megindul. A Kárpát-medencében lakók zömét alkotó, gyakran komoly, tíz-tizenötezer lelkes településeken élő, jelentős számban földművelő avar, griffesindás onogur, székely (sekel-türk) és egyéb hun testvéri népek – nyelvünk fennmaradása okán – többségében magyarul kellett, hogy beszéljenek, hiszen a sírleletek alapján sokszorosan meghaladják a honvisszafoglalók lélekszámát. A hun onogur-bolgár törökök, ez az eredetileg hozzánk igen hasonló összetételű rokon nép azáltal veszíti el nyelvét, hogy egy nálánál jóval nagyobb szláv népességet hódít meg (vö.: László Gyula „kettős honfoglalás” elméletével).

„Attila, a magyarok királya, Isten kegyelméből Bendegúz fia, a nagy Magor unokája, ki Engadiban nevelkedett, a hunok, médek, gótok, dákok királya, a földkerekség ijedelme, Isten ostora” – írja Nagy Lajos lovagkirályunk krónikása, a székesfehérvári Nagyboldogasszony-bazilika káplánja, a XIV. században alkotó Kálti Márk ferences szerzetes *Képes Krónika* című művében. A hun nagykirály udvarát megjárta V. századi bizánci Priszkosz rétor szemtanúja, hogy az egyébiránt mindig komolynak, szinte szobor-szerűnek tűnő uralkodó halványan elmosolyodik, amikor legkisebb fia, Ernák lép a központi térbe. Érdeklődésére egy hun nagyúr röviden kifejti: „A jóslat szerint ő fogja fenntartani a Turulok vérét.” Attila nagykirály (410–453) halála után fiai valóban elhullanak a trónviszályokban, Ernákot kivéve. Így tényleg ő húzódik Szkítiába – a Fekete-tenger északi-keleti részétől a Kaukázusig fennmaradt Hun Birodalomba – ahol aztán családot alapít. Utódjainak uralma alatt, e helyütt egyesülnek az onogurok a szabírokkal, és mint ismert, Árpád-házi Tormás bizánci követségjárása alkalmával megemlíti Bíborbanszületett Konstantinnak, hogy régebbi nevünk: „erős szabír” (vö.: dr. Padányi Viktor: *Dentu-Magyarica*). Dümmerth Dezső kiváló könyvében – az *Álmos, az áldozat* címűben – levezeti, hogy királyunk ténylegesen egyenes ági leszármazottja lehet Attilának, méghozzá a VII. században élt hun onogur-bolgár Kuvrat kánon (605–665) keresztül, aki bár túszervezetett Konstantinápolyban, mégis megkeresztelkedik, elmélyült tanulmányokat folytat, és komoly népszerűségre tesz szert az udvarban. Végül bizánci segítséggel birodalmat alapít Szkítiában, ahol a szerző egy onogur püspökséget is említ. A krónikáinkban

szereplő hun Csaba királyfit sokan Kuvrat kán negyedik fiaként azonosítják be, aki valóban felbukkan a Kárpát-medencében. Álmos édesapja, Ugek vezér szintén Attila nagykirályt tartja ősenek, így értelemszerűen Ernákot és Kuvratot is. „Emese álma” és az Ernák-jóslat egyaránt a Turul-ház felemelkedéséről szól, ráadásul Attila (Etil, ótörök) trónneve „messze ömlő víz”, mely jelkép szintén felbukkan Álmos születésének mondájában is. Az édesanyja révén félig kun (kipcsak-kazah) származású IV. László királyunk megbízásából alkotó udvari pap, Kézai Keszi Simon mester XIII. század vége felé írt *Gesta Hungarorum*ja szerint: „Ethele (Attila) király címerén is, melyet tulajdon pajzsán szokott volt hordani, koronás fejű madár vala ábrázolva, melyet magyarul turulnak hívnak. Mert ezt a címet hordták volt magokkal a hunok mindig a hadban Gyeics vezér idejéig, míg magokat községben kormányozták.” Az Attila és Álmos közötti egyenes ági leszármazási kapcsolatot dr. Kásler Miklós professzor eredetvizsgálata is alátámasztja, amennyiben III. Béla DNS-mintája alapján megállapítja, hogy az Árpádok génjei egyenesen a kínai kultúrával is szerves viszonyban lévő uraltáji hsiung-nu hunokig vezethetők vissza. Ez egybevág dr. Török Tibor és dr. Neparáczi Endre (*MTA Szeged, Genetikai Labor*) kutatásának eredményével, akik szintén a szittyá-hunmagyar vonatkozásokat találnak. Henkey Gyula írja: „Az ugor irányzat uralkodó jellegét a Habsburgok azon törekvése szabta meg, amely a magyarokat el akarta szigetelni a török kapcsolatoktól.” Czákó Gábor pedig arra a következtetésre jut, hogy „A Bach-korszakban hivatalossá tett finnugor származásunk igazolása előbb biológi-

Álmos vezér Szovárd főtáltossal – Kertai Zalán grafikája

ai/genetikai, majd nyelvi értelemben sem sikerült”, mindazonáltal *A szabír titok* című könyvében hozzát teszi: „Az ugoroknál a magyar mondavilág töredékei megtalálhatók, a kapcsolat nyilvánvalóan létezett, ám fordított irányúnak kellett lennie az átadásnak. Inkább tőlünk vettek át, mint mi tőlük. A manysik és a hantik őszinte hálánkat érdemlik, hogy megőrizték a szabírokra vonatkozó emlékeket.” Ennek megfelelően a szerző eleinket a Kr. e. III–II. évezred fordulóján megnyilvánult magas rendű bronzkori szintasta-andronovói kultúrával hozza összefüggésbe, mint írja: „Minél messzebb élt egy úgynevezett finnugor nép Andronovó térségétől, annál gyöngébb magyar hatás érte, annál távolabbi nyelvrokon lett.” A teljesség igénye nélkül izgalmas felvetéseket közöl még a magyar zene eurázsiai–turáni gyökereivel kapcsolatban Juhász Zoltán *A zene ősnyelve* című könyvében, hiszen mint Kodály Zoltán mondja: „zenénk egyidős nyelvünkkel”, vagy említhetnénk Varga Csaba *A kókor élő nyelve* című munkáját is. Szólnunk kell – mivel merítünk belőle – dr. Baranyi Tibor Imre *Magyarság és hagyomány* című ihlető, ám számunkra legalább két szempontból véleményesnek tűnő művéről is. A munka háttérét adó szolipszista szemlélet kapcsán Rama Coomaraswamy (szívsebész, pszichiáter, majd katolikus pap) alapvetően fontos tanulmányában, *A hinduizmus deszakralizálása nyugati fogyasztásra* címűben így ír: „tisztá szubjektívizmus vagy filozófiai szolipszizmus. Egyszerűbben fogalmazva pedig nárcizmus”, amiből kifolyólag e látásmód valójában nem látszik különbözni például Rudolf Steiner – tetszetősen „teremtőgondolat-elvnek” nevezett – észak-kultuszától. Az embernek néha az a furcsa érzése támad, mint ha a szerző végső soron pontosan annak a modernista principális dualizmusnak lenne a képviselője, amitől a legélesebben elhatárolódik. A másik lényegi felvetés, amivel kapcsolatban véleményünk tulajdonképpen fordított, a magyar szakrális szellemi küldetés természetének megítélése. Benyomásunk szerint ugyanis – minden erényük dacára és a Szent László szellemében működő Nagy Lajos lovagkirályunk üdítő kivételével – a Magyarországot vezető reneszánsz ihletettséggű idegen uralkodóházak a kornak megfelelő modernista szellemi lejtmenettől, illetve háttérhatalmi mozgatottságtól igazából nem függetleníthetők, fokozottabb mértékben érte ezt a Fugger-báb magyarországi Jagellók, illetve Habsburgok vonatkozásában. Ebből következően az a véleményünk, hogy az ellenük folytatott szabadságharcaink szellemi szempontból teljesen jogosak voltak. Említhetnénk például az élvhajhász Luxemburgi Zsigmond német-római császár és magyar király ellen fellázadó Hédervári Kont István és a harminckét vitéz bátor mártírúját. Az ennek szellemi erejéből kicsírázó Hunyadiakat. Azt, hogy az igazi „Mohácsot” valójában a Mátyás király halála után 36 éven át húzóódó, mindent szétziláló Fugger–Jagello–Habsburg uralom jelenti. Hogy jórészt török szövetségben harcol Magyarorszáért a hazafias köznemesség vezére, I. (Szapolyai) János király. A sikeres szabadságharcot vívó Bocskai István fejedelem. A „törökös Bethlen Gábor” fejedelem Erdélyének aranykoráról vagy a világkirály ihletettséggű felsővadászi II. Rákóczi Ferencről nem is beszélve. Szerintünk valamennyien híven követik az Aranybulla és Werbőczy István *Hármaskönyve* által lefektetett csendes alkotmány nemzeti hagyományát, sőt a legszentebb, legnemesebb magyar helyreállító (re-szakralizáló) vonatkozásokat jelenítik meg, mivel az idegen nyugati uralkodók sok esetben titanzálódott – tehát eredeti szakrális szerepükkel ellentétes erőket szolgáló – ténykedése nem hogy nem képviseli a Szent

Korona-eszményt, hanem gyakran azzal ellentétes jellegű. Jóval több figyelmet érdemelne, de most csak felvillantás-szerűen utalunk például Savoyai Jenő „dicsőséges felszabadításával”, illetve I. Habsburg Lipót „kuruc-üldözésével” kapcsolatos magyar holokausztra és az ebből fakadó lakosság-cserére. Örök példaképünk, II. Rákóczi Ferenc Nagyságos Fejedeleme 1703-as kiáltványából idézünk: „Az ország népe még most is szélteben hangoztatja, hogy jobb volt a sorsa a hódító félhold alatt, az meg okmányokkal igazolható, hogy az osztrákok évenkénti zsarolásai az ottmáknak fél évszázad alatt teljesített szolgáltatásokat is bőségesen elérik. Nem bízhatunk tovább azokban, akik saját okirataikat annyiszor megsértették. Ezért életünket, javainkat és utolsó csepp vérünket, szabad akartunkból édes hazánknak, ami mindenkinek a legdrágább, az osztrák iga alóli felszabadítására szenteljük”.

A magunk részéről dr. Baranyi Tibor Imre 1848-as szabadságharcunkkal kapcsolatos fanyalgásával sem értünk egyet – minden, kétségkívül meglévő szellemi tisztázatlansága dacára –, amit a Habsburgokkal történő 1867-es „kiegyezés” következményei is alátámasztani tűnnek, hiszen az átmeneti, ám látványos anyagi fellendülés igazából a nemzetközi nagytőke mindent letaroló hatalomátvételét és a tömeges galíciai bevándorlást takarják, mely történelem végül Trianonba és az 1919-es rémuralomba torkollanak. Mindazonáltal véleményünk például a nagyszerű Turul-ház vagy 1956 felemelő jellegében teljesen megegyezik.

A manysik és a hantik őszinte hálánkat érdemlik, hogy megőrizték a szabírokra vonatkozó emlékeket.

Az Úr 899-es esztendejében, Arnulf keleti frank király felkérésére, egy különleges taktikai küzdelemben legyőzzük I. Berengár itáliai király háromszoros túlerőben lévő csapatait a Brenta-folyó mentén. Kurszán horkát (a kusaj vagy kusán az indoiráni fehér hunok egyik elnevezése) 904-ben a németek „béketárgyalás” címén törbe csalják, és lemészárolják. 907-ben az egyesült nyugati seregek többszörös túlereje megindul Magyarország ellen, akiket a pozsonyi csatában hadaink csodálatos taktikája és magasrendű hősiessége révén úgy tönk-reverünk, hogy százhusz évig nem tapossa hazánk földjét idegen hódító. Az erőpróba mértékét jelzi, hogy három Árpádfi – a Dunántúl felől, az érintettség okán a legnagyobb sereggel támadó Jutas és Üllő, valamint a Felvidékről lecsapó Tarhos tömény parancsnokok – életáldozatot hoznak a haza oltárán. Ezzel a rendkívüli helytállással a szintén Felvidéken tartózkodó idős, már Napkirály rangra emelkedett Árpád kende is pecsétet üt kimagasló életművére, és a világraszóló győzelem hírei nyomán fellépő felhevültség révén távozik az árnyékvilágból. Anonymus szerint utódja legkisebb gyermeke, a Könyves Kálmán királyhoz hasonlóan kicsit selypegő Zsolt (*Solt: Aranylő Nap fia, szittyá-hun-rusz*). Azonban a mindössze tizenegy évesen főkirállyá kikiáltott ifjú nem tudja igazán kordában tartani az életerős törzseket, így a X. században voltaképp három, egymással hol együttműködő, hol versengő hatalmi központ alakul ki. Olyan leírás is fennmaradt, hogy két tekintélyes magyar sereg teljesen véletlenül találkozik egymással Szászországban. Az egyik dunántúli avar, a másik pedig az ország közepéről való had.

A napkeleti, erdélyi részeken viszont a gyula az úr (*Jula; Jyla, ótörök*), aki az eurázsiai íjlesztő lovas népek hagyományában mint hadvezéri „cselekvő király” a második a rangsorban, amiből következően színe a fehér (*fehér magyarok*). Nevének jelentése „Fáklyafény”, többek között a sötétség, a nem tudás, a lehúzó erő elleni küzdelem jelentéstartalommal (vö.: „Ne gondoljátok, hogy békét jöttem hozni a földre. Nem békét jöttem hozni, hanem kardot.” Szent Máté 10,34). Ibn Fadlán szerint a sztyeppe-i íjlesztő lovas törzsek körében létezett egy szokás, amennyiben, a gyula mint kagán-bég minden reggel megjelenik a nagykagán (sah) előtt mezítláb, kezében egy bottal, majd azt meggyújtva a főhely, a trónus jobb oldalán helyezkedik el. Ez a csodálatos ótörök „önkéntes alárendelődés” tartalmú pusztai szakrális hagyomány jelzi, hogy tisztában lehettek a nagy hatalmú „cselekvő király” helyzet kényes voltával: Ha a Fényhozó Isten szolgálja, akkor „helyén van az ész”, ha viszont önistenítővé (Luciferré, Isten majmolójává, utánzójává) válik, akkor a „lét-feledett ész” lép működésbe.

907-ben az egyesült nyugati seregek többszörös túlereje megindul Magyarországra ellen...

A horka méltóság a harmadik a rangsorban. Színe a fekete (*fekete magyarok*). Az elnevezés egyfajta szakrális áthatottságú, ám harcos vonatkozású, mintegy „főbírói” tisztségre utal, ami az eurázsiai szittyá-hun nemzetségek hagyománya szerint általában a hódoltatott vagy csatlakozott népek fölé rendelt vezetőt is jelenti. A középen ülő főkirály balján foglal helyet. Végül mindkét tekintély beolvad a keresztény apostoli király személyébe. Azonban ha a társadalmi egyensúly felborulni látszik, akkor ismét láthatóvá válhat az ősi képlet, ami kiegyensúlyozó és összhangeremtő hatású. Ez történt 1222-ben, amikor az Aranybulla pecsétjén II. András mellett-alatt, kétoldalt megjelent egy nap (gyula) és egy hold (horka), ami jelképesen többek között azt nyomatékosítja, hogy helyreállított az égi rend tisztelete az Ég-alattiban. A háttér az Atyaisten, az uralkodó pedig világkirály helyzetben van ábrázolva.

A nyugat felé történő szerződéses hadjáratok nemcsak honvédelmi indíttatású megelőző csapásoknak, a hadszíntér idegen földön tartásának és hírszerzés célú tevékenységnek tekinthetők, hanem jelentős bevételeket is jelentenek, természetesen főleg a kockázatosok számára. Olyannyira, hogy amikor Vérbulcsú (a név a vérszerződöttségre utal) Nyugat-Magyarországra és az ifjú Tormás Közép-Magyarországra nevében – de azért egy csapatban – bizánci követségbe megy, már nem a központi részeket uraló Árpád-házi Zsolt, hanem a Dunántúlt maga mögött tudó, Árpád-házi Jutas családja adja a főkirályt, Fajszt (~904–955) személyében. Ennek megfelelően Bulcsú horka – követtársánál – kiemeltebb figyelemben részesül, melyből fakadóan miután megkeresztelkedik, tiszteletbeli birodalmi főnemes (patricius) címmel is kitüntetik. Mindez azért valószínűleg hozzájárul ahhoz is, hogy miután hazatérnek – és a Keletrómai Birodalom adóján Tormás herceggel testvériesen megosztóznak –, Bulcsú horka, a X. század egyik, ha nem a legkitűnőbb hadvezére, 954-ben lova fejét nem kelet, hanem nyugat felé fordítja. Szövetkezik ugyanis I. Ottó ellenlábasaival, és ötezer kilométeres hadjáratba kezd, melynek során

negyven, jelentékeny erőket megmozgató győztes csatát vív. Seregével végigvonul Belgiumon, Észak-Franciaországon, Burgundián. A Riviérán haladva átkel az Alpokon, majd megvívja Friaul, Verona és Aquila várait, hogy aztán végeláthatatlan mállás szekérsorral hazatérjen, óriási ünneplést kiváltva országszerte. „Körülbelül 250 éjszakát, 500 étkezést, 500 etetést és itatást jelent 12 000 ló számára. Több nagy folyón keltek át (Enns, Rajna és kétszer a Pó), a kisebbekről nem is beszélve. A kisebb-nagyobb ütközetek számtalanok.” (Dr. Padányi Viktor: Vérbulcsú) A következő évben bajor urak segélykérésének eleget téve Augsburg mellett jelenik meg hadaival, ahol elárulják, kedvezőtlen terepre csalják, és végül elhúzódnak, mindkét oldalon sok áldozatot kívánó küzdelem árán elfogják, és kivégzik. Az ezzel kapcsolatos „a magyarság megsemmisítő veresége” hangulat felerősítését erős túlzásnak, torzításnak érezzük, és a minket – valamely sejtlemes okból – gyökereinktől elidegeníteni kívánó elbeszélő mód részének találjuk. Talán sokan emlékeznek még arra, hogy gyermekként milyen szívszorító volt olvasgatni a szerencsétlen „gyászmagyarokról” szóló részletes, drámai képekkel ecsetelt leírásokat a kádári internacionalizmus tankönyveiben, miközben a hazánk megmaradása szempontjából kulcsfontosságú, a korabeli Európában kirívóan nagy erőket megmozgató pozsonyi diadal vagy Bulcsú horka párját ritkító hadjárata valahol a „futottak még” helyen szerepeltek, ha egyáltalán. Eric Zemmour írja: „Az, aki megnyeri a történelem elbeszélésének a csatáját, uralkodó helyzetbe kerül ideológiai és politikai téren, és képes befolyásolni a jelent és a jövőt”. Néha ténylegesen az az érzése támad az embernek, mintha a globalista-liberális ihlettségű MTA bizonyos témákban még mindig a Bach-korszak elvárásainak szeretne megfelelni. Az augsburgi csata kimenetele valójában inkább egyfajta döntetlen helyzetet eredményez, nagyobb óvatosságra készíteti mindkét felet, hiszen a németek csak nagyjából 70 év múltán, 1030-ban indítanak ellenünk komoly hódító hadjáratot, amikor is Szent István legyőzi II. Konrád német-római császár hatalmas seregét, és kiűzi az országból. Mindazonáltal Augsburgnak természetesen vannak belpolitikai következményei. Például helyreáll a „közép-király” hagyományos uralma, amennyiben a dunántúli részeket uraló Fajszt főkirály katonailag meggyöngyül, és ezért ismét a központi területek jelentősége nő meg, aminek követ-

Elhagyott kőbánya – Ország László fotója

keztében Zsolt fia, Taksony (921–970) lesz a főkirály. Ráadásul erősíti őt leendő apósa, a népével frissen érkezett Tonuz Apa besenyő (hun–türk) kagán is – a hősiés muhi csata egyik nagy alakjának –, Tomaj Dénes nádornak a felmenője. Az erőviszonyok kiegyenlítődésekből fakadhat az is, hogy a dunántúli Koppány (950–997; a „kagán”, a „kagán” avar megfelelője) már nem a bizánci, hanem a római rendtartás szerint keresztelkedik meg, sőt – mint Pap Gábor egyik kiváló elemzésében kifejti – idővel egyre inkább a salzburgi érsekség szellemi befolyása alá kerül, míg a kelet-magyarországi gyula Konstantinápolylyal van ugyanígy. Ebből kifolyólag – minden, jobbára földrajzpolitikai belátásból fakadó, olykor erőszakos térítési törekvés dacára – éppenséggel Taksony fia, Géza (945–997) és különösképpen az ő fia, Vajk, a későbbi Szent István (975–1038) az, aki hazánk függetlenségét kiharcolja, majd ráadásul a pápával elfogadtatja, hogy őseink több ezer éves eurázsiai szakrális szellemi hagyományának megfelelően papkirály (apostoli király) is lehessen egy személyben. Tehát vízszintesen mintegy közvetítő a római egyház és a keleti szellemiség – függőlegesen pedig az égi és a földi világ – között. Ezen magasrendű ethosz, majd Krisztus magyar arca, a Szent Korona világkirály minőségébe tevődik át, és él tovább.

A Turulok különleges, égi indíttatású jellegét az Árpád-házban kivételes számban megnyilvánuló szentek és boldogok

sora is jelzi (István, Imre, László, Margit, Erzsébet illetve Jolán, Kinga) kifejezvé, hogy a magyar ősvallás teremtő központú – tehát az Ég-alattiban Isten rendbehelyező, felemelő erejű – főárama és a krisztusi kereszténység egymástól való eltérése inkább formai, semmint lényegi természetű. Mindezt – többek között – Magyar Pál (Paulus Hungarus), a XIII. századi bolgári egyetem rektora, domonkos szerzetes, magyar származású hitelv-felelős „főinkvizítor” is alátámasztja: „*Nem vétkezik az, aki áldozati állatok bemutatásával tiszteli a Napot, ha ezt isteni kinyilatkoztatás világosságánál teszi, és ezt a régi magyarok papjainak javára mondom, még akkor is, ha ez a kinyilatkoztatás a régiek legfőbb lényétől ered, mert az Istennel azonosítható*”. Mindazonáltal eme közös – szakrális – talapzatot imádják hét fátyol mögé rejtteni a fáradhatatlanul burjánzó teremtés központú elképzelések, hamis törésvonalak, melyek viszont egyfajta „szétdobáló” – modernista – jellegű megnyilvánulásnak tűnnek az Ég-alattiban. Pedig ebben a felvetésben igazából semmi különleges nincs, aminek D. Sz. Mereskovszkij is hangot ad a *Kelet titkai* című művében: „*Az, amit ma kereszténységnek neveznek – Ágoston csodálatos szavai szerint – mindig is volt, a világ kezdeté óta, Krisztus test szerint való megjelenése előtt is*”. Sőt maga Jézus Krisztus is fenntartja ennek a lehetőségét: „*Bizony-bizony mondom néktek, mielőtt Ábrahám lett, én vagyok. Köveket ragadának ezért, hogy reá hajigálják.*” (Szent János 8, 58–59).

Lukáts János versei

A láthatatlan látomás

Ezerszer láttam már,
kit mostan észrevettem,
és szóltam volna még, de
széttillant felettem.
És rögbé bújt, felhőbe szállt,
nem kérdezett, választ se várt.
Úgy tűnt el, mintha torkomon
legördült volna egy halom
abból, mi élet, levegő
volt előbb, s nem maradt erő,
hogy felriadjak, rákiáltsák:
Ne tűnj, ne vessz, mert téged várlak...
Mióta már! Mióta már?

Az idej hó...

Már fogy a hó, feketednek a járdák, zöldül a fű is.
Három nap csak a tél, emléke a volt örömöknek
szívemben s tenyerembe' pihent meg. Néma, szomorkás,
olvadozik, csurran, felpattan Pára lovára,
Hangja se, színe se, híre se... Merre keressenem?

Takaró Mihály

Kőfaragók

Néztem a kőfaragót.
Dermedve láttam, hogy
vésője nyomán hogy
silányul szilánkká,
ami még egy
pillanattal ezelőtt a
káprázatos szépségű
márvány-egész része volt:
a lepattintott kődarab.

S eszembe jutott:
e véső a szenvedés.
Emlékeztem, a szenvedés
vésője hogyan faragta
karcsúra éltem, s hitem.
Körülöttem ezernyi
szilánk, kődarab...
A márvány-egészből
semmi sem marad?

Istenem, Te faragod
élet-szobromat,
s a lepattintott
sok szilánk
vérző-sebes
talpam alá kerül.
Út lesz belőle tán
hozzád – Uram?

Hívatlan vendégek a végeken

Olvasólámpa

KÖNYVEKRŐL, ÍRÓKRŐL

Bújtatott könyvajánló

Döbrentei Kornél legújabb kötetéről

Kint vagyok a tanyán. Az a hír járja, hogy idegenek látogatják a vidéket. Nem vad-disznók, mert azok hangos csörtetése, rőfögése elárulja jöttüket, sem sakálok, mert azok meg vakkantgatnak, vinnyorognak összevissza. Ezek a kétlábú érdeklődők sokkal megfontoltabbak. Suttymomban jönnek, és legtöbbször késő este (halkan sikló gépkocsijában) küldik ki felderítőiket. Először a magányos házakat szemlézik végig (nem betlehemesek). Feltérképezik, hol, mire van szükség(ük), aztán villámgyorsan cselekszenek. Hívatlanul érkeznek, kéretlenül tüsténkednek... *Szedd magad!*-szerű szervezés keretében tisztogatják az ingatlanokat. Zárakat nyitnak, reteszeket reszelnek, kábeleket kibelegnek. Amivel nem boldogulnak, zúzzák, törik (nem asztalosok)... De nem is lelkes (önjelölt) természetvédők. Mert miután elvittek ajtót, ablakot, tokkal-vonóval (talán valami népi zenekar tagjai?), kivágják a téli álmatvó gyümölcsfákat. Nem a bozótost irtják, a mezőre is kikúszó szedret vagy egyéb ki tudja, honnan származó özönnövényeket. Nem. Csak, ami gyorsan és egyszerűen elérhető... Talán ácsok vagy valami utazó vándorcirkusz légtornászai, mert ha nincs más mód, fölnyitják a tető cserepeit. Ellengenek minden mozdíthatóval, kárálló tyúkkal, sipogó csirkével. Cserepezők? Vagy drótozók, fótózók? Egyáltalán, milyen (kis)iparosok ezek, akik mások tulajdonából élnek?

*Készen lenni, amikor „riadóztatnak”
hars pirkadású hajnalok”,
miként Döbrentei Kornél írja...*

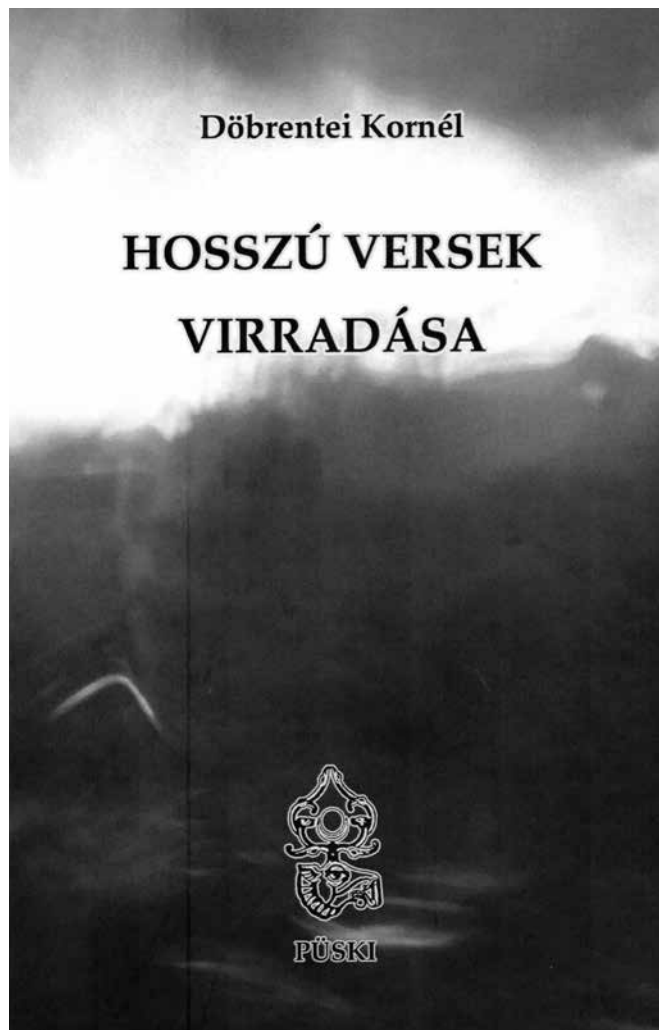
Azért akarok itt lenni, amikor megérkeznek, hogy megadhassam nekik a méltó fogadtatást! Ehhez ébren kell maradni, éberén figyelni, ügyelni házra, udvarra egyaránt. Nappal a majorban ténykedni, félszemmel mindig a környéket figyelve, éjszaka pedig behúzódni a házba, és fülelni. Készen lenni, amikor „riadóztatnak hars pirkadású hajnalok”, miként Döbrentei Kornél írja 2019 szeptemberében megjelent kötetében, a *Hosszú versek virradásában*.

„Mindegy, mit mér rád összefakuló arcával néped, / ki avatott be, ki kent fel, válják bizonyossággá, mint lőtt seb, / beteljesülő, önkéntes jóvendölésed; / szolgálat a virrasztó ébrenlét, magadat öld meg, / ha a tunyaságig ábrándozók riasztását lekésed.”

De ha legalább a gazdátlaná vált telkeket takarítanak! Ha visszavágnák az elburjánzott növényeket, és veteményez-

nének. De nem. A hajdan virágzó gyümölcsös- meg szőlőskeretekből tarra vágott pusztaságot „művelnek”. Kertleépítő mérnökök?... Vagy úttörők? Feltörnek az ugart (a kocsit meg a pincét), mert nem a szántást szokták...

Így kezdődik mindenütt, először elvisznek ezt-azt, később már amazt is. Van, hogy a mozdíthatatlant összetörik, felgyújtják, hordókból a bort kifolyatják. A gazda egymaga tehetetlen, idővel földadja, és onnantól csak a tereprendezőké a terület... Művészek ezek? Korlátokat nem ismerő szabadgondolkodók? Meg nem értett forradalmárok, kik a tulajdonviszonyok újrafelosztását sürgetik?... Vagy lacikonyhások, mások zsírjából sütkérezők?

Előttünk zajlik le a folyamat, tanúi vagyunk, mégsem teszünk semmit. Mintha megbűvölne bennünket a látvány, mely ellentétes minden korábban vallott természettudományos fel fogással. A tény, hogy léteznek közöttünk kétlábú lebontó enzimek... Mégis csak igaz a darwini egyedfejlődés tana! A homo sapiens egyik része a majom szintjére süllyedt (vissza?), míg egy másik fajtája fölemelkedett. A süllyedők vállán.

„Ezer éve delez itt a káini pillanat, / ragyogása föléli a vérünk”...

Vagy ez valami mesterséges kiválasztás eredménye lenne? Mert az minden, csak nem természetes, ami ma ezen a földön zajlik. Hogy más vet, és megint csak más arat... Napszámosok lennének a jövevények? Holdkórosok? Vagy súlyemelő: mert hipp-hopp leveszik a terhet az emberek válláról. Néha, mint a hangyák, lázas gyűjtögetésbe kezdenek. Elteszik a lekvárt, és dunsztolják a nagymama nyugdíját, ha kell (ha nem)... A csúnyát is (el)teszik, nemcsak a szépet. Szorult helyzetben bizalmas kérdéseket feszegetnek. Másutt súlyos testű sertéseket segítenek kiemelni az ólból...

Meddig még? Meddig tart ez a játék? Kik és miért szórakoznak velünk?... És miért hagyjuk, miért nem mozdulunk? Legalább azok, kiknek lenne miért, akiknek még van félté nivalójuk. És abba kapaszkodni, belecimpaszkodni, tíz kö rőmmel, ha kell, eltéphetetlen makacssággal, hogy minél több maradjon az ősök által összekínlódott osztályrészből, és le hessen mit átadni a következő nemzedéknek. De sokan még örökségük mértékével sincsenek tisztában.

*A nép zöme szellemi éhkoppon, cellapriccsen,
majd akkor ocsúdik, ha vére fröccsen.*

*A belső megbutított, kihasznált söpredék,
idegen zsoldon tenyészőkkel a nemzet ellen frigyre lép*

Mi történik manapság a magyar ugaron? Azt Ady óta tudjuk, hogy: a világ az izmos butaké. Mögöttük pedig már itt sereglenek „az újsütetű bátrak”. Vajon „honnan tülekedtek elő?” Vezénylik őket „elv-nélküli társak, szolga-rongy kövület-kényurak”, kik „virtuózai a davajgitárnak”. Kik korábban a beszolgáltatásokat elrendelték, a padlássöprést alkalmazták (persze csak míg tartott a készlet)... Ma pedig intézményesített keretek között történik az emlékezetsöprés, az épkezláb gondolatok törlése. Nem kell már homlokcsont-föltárási műtét, eszünket veszik sokkal egyszerűbb műveletekkel!

Fátyolt borítanak a múltra (spongya rá), majd eltörlik, és adnak helyette korszerűbbet. Elhitetik, jobb ez, mint a régi, még csak emlékezni sem kell rá többet. Így: „ahol feledés dívik, az a nemzet hamarabb kopik a sírig.” És hiába a felhúzott kerítés, legyen akármilyen áldozatos munka, nem tart vissza senkit, legfeljebb csak figyelmeztet. Minket pedig elandalít a meg léte, becsap, azt hisszük, áll a megtartó fal, minden rendben. Végre falhatunk, és szundíthatunk... Csak az utolsó (utáni?) pillanatban ér utol bennünket az intés: „Népem, ne légy ráérő sen lanyha. / Ne azt szimatold, merre a konyha”...

Mikor aztán a hamisgulyás is elfogy (meg a vurstlis virsli), terítékre kerül a zacskós betű-leves, ezzel még meg lehet etetni egy-két nemzedéket! Igen takarékos megoldás: az ábécéből csak a „té”-betűk maradtak, ezeket kell (lehet) lenyelni. Hogy jobbára még mindig csak túrtek vagyunk, hol pedig (hagyományosan) tiltottak. Akik tartalékban tüsténkedhetünk, mert örülhetünk, ha csurran-cseppen néha némi háttérszerep. S ha valakinek ez nem tetszik, rögvest jönnek az új földfogla-

lók, akik gáncsot vetnek, az új hajtók, akik felhajtják neki a vadkant... Vagy pedig vonat alatt végzi (vonat kereke, hallod...).

*Nincs szomorúbb, mint az az ország,
mely elhagyatott, mint kutyaól,
s kikopott belőle a jószág:
elnyűtt visszhang, mely visszacsahol;
zászlókból kitaposták a vért,
meggyalázták a szüzi fehért,
maradt ábránd-maszatos a zöld:
lesz még tavasz, mit degeszre tölt?*

Kisemmizések, fondorkodások, leszámolások rabláncain függünk (lógva a szeren) már ki tudja, mióta. Már nem is ugar a magyar föld vagy parlag (hol vadat és vadórt egyaránt törbe csalnak), hanem rémbozót, vérdzsindzsa, pokoli susnyás, a tétova tékozlás és az önámító önfelélés keszkesza színtere. Olyan építmény, hol a girbe-gurba folyosók sokszintű vadon-jában, orvos és betege egyaránt tiltó- vagy várólistán szorong...

*Évszázadok óta folyik az a halálos móka,
vigyázva, ne billenjen fel a kényes libikóka.*

Népi fafaragók lennének az érkezők, vagy gyermekjáték-készítők? Mézeskalácsosok? Egy biztos, nem hozott, hanem szerzett anyagból dolgoznak... Talán hagyományörző csoportok járják a határt? Rákosi élgárdájából néhány megrögzött beltág? Az örökifjú Lenin-fiúk, kik a szabadságot hozták, az egyenlőséget? A szabadrablást és azt, hogy nagyapáink egyenlők lettek a söpredékekkel...

*Tartsd meg hitedet,
alkalmazd őseid tudását, de ne feledd,
őrizned kell az életet...*

Mit kéne tennünk, hiszen helyettünk (értünk) senki sem cselekszik? Nincs más megoldás, mit eleink is tettek, amit csak lehetett, elrejtettek. Ha kellett, magukat is elültették... Ma nincs ideje a hetyke-pitykés megmérettetésnek. Állíts bár lármafát, de tudd, csak magadat verheted fel. Tartsd meg hitedet, alkalmazd őseid tudását, de ne feledd, őrizned kell az életet, míg „eljő Uram a te országod s a szeretet-uralom”... Mindaddig:

...maradj meg írmagul,

...

*fájva,
véraláfutásosan, miként a mályva,
miként a napcsillámokkal repeső
bokornyai aranyeső,
mely fényvesszőket sarjad arkangyali kézbe,
tudd, és tudd állati sejtelemmel is, melyet hited tetéz be,
hogy nem a létért lázadás, csak a lázadó porlad, s az élet, akkor is ha
kifosztják, magát diadallal fölmutatja, mint áldozópap az ostyát,
táltos a teliholdat.*

GERENCSÉR ZSOLT

Döbrentei Kornél: Hosszú versek virradása, Püski Kiadó, 2019

A nem öncélú művészetről

Pósa Zoltán életműve

L. Simon László *Személyes történelem* (2011) című esszékiötetének egyik kulcsszava az identitás: fő pillérje a műveknek. A nyitó írás (*A szülőföld csókjai*) szerint az identitásunk „adja az erőnket, a tartásunkat, s a(z adott) megyéhez, a szülőföldhöz való ragaszkodásunk is az azonosságtudatunk elválaszthatatlan részévé vált.”

Identitásunknak része tehát a szülőföld, a haza szűkebb tartományai, amely már születésünkkor jelet rajzol homlokunkra, és a nemzethez való tartozás során, a nemzeti karakter megőrzésének belső követelménye révén fokozatosan belénk ivódik. A személyes kapcsolatok, kötődések, a családi élmények, emlékek mellett identitáserősítő szerepe van a hitnek is, amely segíti az egyént és a közösséget egyaránt a keresztény értékek megtartásában, megőrzésében, védelmezésében. Bár az identitást gyengítő liberális, utilitarista, piacvezérelt kulturális közegünkben lassan elvesznek ezek az igazi értékek, viszont vannak életművek, amelyek nem öncélúak, hanem a nemzeti karakter megőrzésének intencióját, a hit, a keresztény értékek megtartását segítik.

Pósa Zoltán életművében is meghatározó jegyekként vannak jelen az identitásunkat erősítő motívumok. A több mint harminc önálló kötettel és közel négyezer tanulmánnyal, kritikával rendelkező író műveinek tematikus szervezőeleme ugyanis a hit és a magyarság sorskérdései. De ott vannak írásaiban a társadalmi-politikai kérdések is, a szenvedés motívumával az elmúlás, a halál, s feladatának érzi, hogy meghatározza létünket és helyünket a világban, és nem szűnik meg kutatni a választ az emberiség kezdete óta jelenlévő ontológiai kérdésre, hogy „mi végre vagyunk e világon élet és halál pólusai közé szorítva.”

Pósa Zoltán az irodalmi pályáját versírással kezdte, s ez az alkotói kifejezőmód végigkíséri életművét. „(...) mint a mindenkori költők a mindent úgy vállalta, mint a lehetségeset, és ebbe a lehetségesbe úgy pakolta bele nemzete gondjait, akár egy költői képbe a világmindenséget” – írja róla Czegő Zoltán *A kivívott hontalanság jogán* című esszéjében (1997).

Így írónak bele a verseibe a megcsonkított ország „ősfájdalma”, a határon túli magyarsággal vállalt sorsközösség nemzetföltő és nemzeterősítő emberi magatartása és a nemzeti identitás kérdései. A lírai én imáját az egység utáni vágy szervezi („Nem szór szét bennünket többé idegen szó”), a szeretet kiteljesedésének, az agapének a látomása vezérli: „Magyar s magyar közé nem ver éket senki” – írja az *Erdély! Erdély! Erdély!* című versciklus harmadik költeményében (*A fehér bohóc feltámadása*, 2011). Rónay László a *Magyar vagyok* (1997) című verseskötet ajánlásában kiemeli, hogy Pósa Zoltán „erkölcsi igénye, értékközpontú költeményei miatt érdemel figyelmet.” Nemzedéke egyik legetikusabb lírikusának tartja, aki lelkiismeret-vizsgálatra indító költészetében „mély felelősségtudattal éli meg napjaink morális válságát” (Új Ember, 1996. március 31.).

A nemzetet óvó-védő alkotói hang végig megmarad írásaiban, így a költészetében is. A társadalmi kérdések felvetésében viszont más nemes szándék is vezérli: azok szűrőjén keresztül próbál eljutni „a metafizikai létértelem meghatározásához”. Alkotói küldetése az, hogy hidat verjen „a földi paradicsomban-pokolban vergődő ember és a mindenre végső választ adó Isten birodalma, e világ és túlvilág között.” Ennek imperatívuszát követeli meg önmagától, hogy ezáltal az olvasó is részesülhessen a tisztánlátásból. Belső parancsként éli meg küldetését, amelyet minden körülmények között teljesíteni kell.

Lírájának további tematikus szervezőelemei a hithez kapcsolódó bibliai allúziók, a metafizikai kijelentések és a gonoszszal szemben a lelki-szellemi megmaradásunkhoz szükséges morális küzdelem. Az *Egy az Isten* (2013) című kötet jellegzetessége például az, hogy a bibliai motívumok és történetek, a kereszténység alapfogalmai, teológiai terminus technicusai,

valamint a középkori legendák természetes módon kapcsolódnak össze napjaink történelmi valóságával, a magyarság sors-történetével.

A határon túli magyarság sorsáért aggódó és a nemzetet erősítő, védő alkotói attitűd mellett Pósa Zoltán kötetében is jelen van a szűkebb patriotizmus: a gyermek- és ifjúkorának városa, Debrecen mindig az igazi otthon, a hazaérkezést jelentő számára.

Debrecenben az érettségire készülő tanítványaim nemcsak a regionális kultúra témakörében találkoznak Pósa Zoltán nevével. A *Miben hozott újat Petőfi Sándor a magyar költészetben?* kérdést tárgyalva Radnóti költészete és a kortárs irodalomból egyetlen meghatározó példaként Pósa Zoltán neve mindig szóba kerül. S hogy miként? A hitvesi költészet Petőfi lírájával jelenik meg az irodalmunkban. Bár korábban (és később is) voltak költők, akik verseikkel a feleségükhöz is szóltak, ezek viszont csak egy-két alkalmi megnyilatkozások csupán. Petőfi, Radnóti és Pósa Zoltán költészetének viszont meghatározó eleme a hitveshez szóló vallomás. Pósa minden kötetében szentel legalább egy ciklust az egyetlen nő által ihletett verseknek, Barna Mártának, a szeretett feleségnek. A legutóbbi, a *Jászolbölcsőd trónusánál* (2019) című válogatott versek könyvében is *Te Deum Barna Mártának* cikluscímmel fűz egybe tíz „hitvesi” alkotást. Báger Gusztáv a *Mondtam-e?* (2013) című kötetében, az *Erővonalak* ciklusban szintén ehhez a témakörhöz nyúl, de ő nem a meghitt kapcsolatot jeleníti meg, hanem a házassági párharc nyílt lírai beszédmódját, a férj és feleség, esetenként a lírai én és a szeretett nő közötti állandó feszültséget pre-

zentálja, azt a kommunikációs zavart, ami lehetetlenné teszi a harmonikus együttlétet. (Az ő lírai beszédmódja éppen ebben különleges.) Pósa Zoltán ezzel szemben a filia mellett a szeretet legmagasabb fokát, az agapét is megjelenítő harmonikus hitvesi költészet lírai hagyományához kapcsolódik: hitvesi vallomásai a szeretet-szeretlem legszebb lírai lenyomatai.

A mélyen lírikus mellett azonban ott van a prózaíró Pósa is, akinek számos nagyregénye, (ahogy ő nevezi) megaregénye is megjelent. Gondoljunk csak az *Aranykori tekerésekre* (2003) vagy az ezzel úgynevezett regényfolyamot alkotó *Menekülés négy sávon* (1994) „gyémántkeménységű regény”-re (*Gáspár Ferenc*), valamint a *Mediterrán tintabúra* (1999) kötetre vagy a legfrissebbekre, a *Seminoma, avagy kórház a város közepén* (2015),

*A nemzetet óvó-védő alkotói hang
végig megmarad írásaiban,
így a költészetében is.*

a *Hűséges szökés és hűtlen visszatérés* (2018) és *Az ezerkettedik, avagy az első éjszaka* (2019) című művekre. De jelentős alkotás a *Lila tricikliturgia* (2017) is, aminek a címe avantgárd szóalkotásmodot jelez: a tricikliből és a liturgiából nyelvi leleménnyel, egy szófonattal alkotta meg a kötet címet.

Nem öncélú ez a művészet. „*Múlt és jövő / Metszéspontján / Végtelenre nyújtott / És soha jelenként / Nem észlelt pillanat / Örvényében élünk*” – írja *A fehér bohóc feltámadása* című verseskötet nyitó ciklusának *Borges-hommages*-ában. E filozófiai bölcsességgű aforizma az életműben (a költői és a prózai megnyilatkozásokban egyaránt) feladattá, küldetéssé nő: az alapértékek felmutatásával az önazonosság erősítőjévé.

KELEMEN ERZSÉBET

Baka Györgyi versei Ébredés

Még az álom rebbenéseit
vetítem ki a valóság formáira,

a levegő remeg, simogatón
száll a szellő léthatárokon át,

bemenekítem benső terembe
a hársfaágak oltalmazó ringatását,

a fűzfák tartózkodó árnyait,
amint szelíden sebeim takarják,

ámulok a változás apró jelein,
a virágzó kert színeváltozásán,

átélem ahogy lélegzik, nyílik,
párolog az anyag, s a maga

teljes szövevényével az Egy-létben
kering a pillanat tűfokán,

és légbe lebben lágyan, halk
suttogással a sok lomb-fohász.

Várakozás virágölelésben

Lélegzet-visszafojtva várlak
a végtelen dűlőutakról

orgónafürt áradásban
jázmin ölelésben

olvadj velem a rét zöldjébe
bodza és mézfű lüktetésbe

akácok fehér virágzáporában
ringass hajnalig.

Bözöd–Atlantisz harangjai

Olvasólámpa
KÖNYVEKRŐL, ÍRÓKRŐL

Olvasónapló Sente B. Levente Csillagtitok című könyvéről

I.

Göröngyökön járunk, legföljebb kedvesünk hajában hajnali harmat gyöngye (11. oldal), s ha ennél is följebb emeljük a tekintetünket, a város fölött álló hegy tetejéig látunk (68. oldal). A csillagokig már ennél ritkábban, s ez nem csupán napszaki vagy optikai kérdés. Sente B. Levente verseit faggatom a költő csillagtitkairól. Akkor is, amikor messzire néz ki az űrbe, akkor is, amikor kedvese szemében látja meg a csillagot. Az emberi szembe érkezett csillagfény filozófust, költőt, természettudóst egyaránt komoly tünődésre készítetett, sőt törvényeket is sikerült alkotni sugallatára vagy mérhető fényváltóságára. Sente B. Levente verseiben is a föld felett s az ég alatt van éppen az ember helye, miképpen Kant teremtett összhangot a csillagok és a benső erkölcsi rendje között. Ahol csillagot említ a költő, ott megjelenik a 'pilla' névszó is. Csillag és pilla. Az egyik túl messzire van, a másik meghitt közelségben. Az egyik hűvös és hatalmas, a másik könnyforró és picinyke:

*Még egy kevés idő
és ha csillaggá változom,
ahogy a madarak is,*

*egy mást keressük majd, földön égen.
Pilláid finom rácsa mögé költözöm:
emlékeinkből rakom mi fészkeket.*

(Ha csillaggá változom)

egyedül maradtam melletted

*míg kinyújtózom emlékeimben
behunyok szemmel ott fekszem benned
pilláid finom rácsa mögött
ahogy retinádba égek*

(Csillagpöttyök)

Sente B. Levente tekintetével a csillagokból mindig megteszi a visszautat a másik ember pupillájáig. Több költő a csillagok között lakozó jeges űrt s magukat az égitesteket tette meg az emberi létezés börtönének. Sente B. Levente a rácsokat nem az űrben veszi észre, hanem kedvese pilláit hasonlítja azokhoz. Gondolhatnánk, hogy így a pilla-rácsok a saját magunkba zárultságunkra, bezártságunkra vonatkoznak, ám annyi kedvességgel ábrázolja (mindannyiszor a rácsok jelzője

a „finom”) azokat, hogy hajlamosak azt a gyermeki és szerelmes ragaszkodást feltételezni, amivel az ámuló kisgyermek fogódzhatnak csak a rácsokba. A 8. oldalon a pillákat egyből a szívvel köti össze képalkotásában Sente B.: „*lehunyt pilláid alatt / az a szívdobbanás, / a csókillat*” (Emlékek töredéke).

Utóbbi versében nem derül ki, hogy a pillák és a dobogó szív egyugyanazon testhez tartoznak-e, vagy a kedves szemétől a szívéig nem a költő szívdobbanásai jutottak-e el már. A versek megszólított nőalakja hús-vér teremtményként áll előttünk, bár az emlékezés terében jelenik meg. A kötetben aztán fölbukkan egy kitalált műzsa, *Maa*, akit tényleg álmokból szőtt teremtője, a lírikus. Nagyon is e földi és égi motívumok között lebegtetni a költő azt a világot, amely az imádott nőt körülveszi: „...*egyszer ha / valóban hozzám érsz / tündérré változom / piciny csillagpötty leszek végül / ajkadon válladon / tied leszek csakis / olyan titkod / melyben örökké / de örökké / otthon vagyok...*” (Egyszer ha...). A fejezet záró darabjában aztán kiderül, hogy a légies ábránd milyen szépen a földre húzható, annak minden örömeivel és fájdalmával tárgyiasítható:

*köröttünk megannyi gyöngye fényárny
a régi tárgyak és bútorok között
a falitükör mint szétmázolt tér-idő kapu
és összerendeztem mert
föltettek tán most
ebben a megfeszített percben elveszítetek
mintha lelkünk összekapcsolódott volna mégis
olyan volt akár a ház belülről –*

csak a küszöb volt mi bent tartotta a meleget

Az olvasó előtt bizonyosság, amikor legmélyebbre hajol a költő, akkor részesül a legmagasabb rendű, szinte égbeli harmóniából, sőt meg is érintheti: anyag és hő, egészen emberhez arányos.

2.

A csillagok, a pillák mellett a fák és a tükrök is fontos szerepet játszanak a kötet téma-hálózatának szövődésében. (21., 22. és 30. oldal) Ezen egyáltalán nem lehet csodálkozni, hiszen a csillag földi felületre vár, egy szem, egy tócsa vagy egy tó tükrére, amelyben megcsillanhat: „*ha majd te is tükör leszel / és beléd nézek // a riadtan komor arcokat / csöndesen kifürkészheted // csak nézel míg mások téged látnak / és onnan még visszatekintesz*” (Te is tükör leszel).

„*hallom és egyre hallom / kunkorodik / tótükör mélyén habzik / csillámlik ajkdról / a szó*” (Felolvasó).

Arccról és tükrőről is szép metonimikus képet alkotott Szenté B. Levente (85. oldal): „*arcom tükrében arcod elég közel / be szeretnék az lenni aniben hiszel*” (Arcközelben).

Figyeljük csak meg ezt a látszólag könnyed paralelizmust: arcom tükrében arcod elég közel... A fénytán, az optika is leírhatja a tükörjátékok varázsait, de a költői mesterség még

Szente B. Levente versei

Az a béke

Hha szíved helyén
nincsen az a béke
mely hasonlít
szüleid elnyűtt cipőjéhez is
nem értesz semmit

1989, december

Nagy volt a tömeg
vasmarokkal jobban s jobban
mind sarokba szorított –
körmönfont akarata
idegletést okozott

ennél is többet képes érzékeltetni. Michael Endének van egy regénye, a *Der Spiegel im Spiegel*, amelyben a tükör konkrét tárgy, de lehet lelkünk tükré, mások tekintetének tükré vagy (nota bene!) egy tó sima felszíne.

Szente B. Levente tótükröknek nem csupán szélességük van, hanem mélységük is. Mélyebbek, mint azok a fák, „*a fénykoronás fák*”, amiknek legfelső ágait is engedelmesen lebegtetik.

Szent B. Levente pályájának egyik legmeggrázóbb élménye, traumája marad már az a szörnyűség, amelyet nem természeti jelenség okozott, hanem egy, emberek által elgondolt és végbevitt gaztett. Még a Gyilkos-tó is suvadással keletkezett 1837 egyik éjszakáján, egy nagy viharok köszönhetően. Bözöd-újfalu azonban felsőbb utasításra árasztották el vízzel egy eszelős, voluntarista politika nevében. A falu katolikus és unitárius temploma is víz alá került a tározó építése során. Tóvá lett a falu, amelynek lakói a középkor óta Európa emberi és kulturális értékeihez tartoztak. A templomok atlantisi harangját aligha hallotta, hallja fül, az utolsó torony (a falurombolás szimbóluma) 2014-ben omlott össze.

A költő igyekszik csak ezeket a kétségbeesett segélyhívásokat versekben megörökíteni, amikre persze időben – mint már annyiszor dél-kelet-közép-európai tájakra – nem érkezett segítség. Szenté B. Levente könyvének második felében a tó, amire hegyek, fák, csillagok írnak, többé már nem lehet tabula rasa.

3.

Visszapillantok, ide, a Dunántúlra. Kormos István szintén írt gyermekkorra elsüllyedt tájáról, szó szerint: Atlantiszáról: „*Gyerekkorom Atlantisza, / elsüllyedt mesebeli tájam! / Fölötted hullámzik a tenger, / csapkod az idő szárnya törten, / szemem hunyom, fejem lehajtom, / zöld hullám zúdul át fölöttem.*” Kormos István nem érte meg, halála után fölgyorsultak a magyar-szlovák közös vállalkozás, a bős-nagymarosi vízlépcső építkezései. (A szerződést még a nyolcvanas évek végén Magyarország felmondta.) Beláthatatlan károk keletkeztek így is Kormos István gyermekkorának vidékén, a Szigetközben. Kormos István versbéli rossz álma majdnem beteljesedett.

*Tóvá lett a falu, amelynek lakói
a középkor óta Európa emberi
és kulturális értékeihez tartoztak.*

Szente B. Levente új, *Csillagtitok* című verseskönyvének oldalain a régi Bözöd és Bözödújfalu mint édeni vidék jelenik meg (76. oldal). Csak idéznie kell – mert nem felejtődött el – Móricz Zsigmond tájdicseretét, amit még vendéglátójára, Bözödi Györgyre bízott:

„*Gyurka, te: / »Tietek a világ legszebb gyalogútja.« / Újfalu és Bözöd között, / a régi ösvény fölött, / ha megálltak egy szusszanásra, / ők látták azt, amit mi nem: / talpuk alatt, ott van a világ minden csodája.*” (A régi kertben)

Bözödi György, a humanista ember, az írástudó mester alakja idéződik meg a kötet lapjain legtöbbször. Szenté B. még a családi albumból, legendáriumból sem rakott annyi költeményt közelállói emlékére, mint amennyivel Bözödi György

előtt tiszteleg. Ciklusának mottóját Bözödi György *Tó fenekén* című versének lírai látomásából vette. (93. oldal) Bözödi György, aki a román nép meséit fordította anyanyelvünkre, ugyanazzal az elvágódást is meghaladó hűmaradással írta műveit, mint Kányádi Sándor: „*vannak ragyogó tájak, hol élni lehet...*” (Bözödi György), „*vannak vidékek gyönyörű / tájak ahol a keserű / számban édessé ízesül*” (Kányádi Sándor).

Szente B. Levente tekintetét Bözödi György verssorai terelték odáig, hogy a tótükör foncsora alá is lásson. A fenti világ élettelen, ám fényes tükörképe alatt egy másik holt világ van, ami minden elsüllyedt relikviájával eleven üzeneteket küld. Bözödi György szerint:

„...*Mélység lett a mi sorsunk, / csendesség és némaság. Tudjuk, hogy a mocsárnak / természete, hogy zavaros, és fojtó hínárok / ússzanak benne... / Tudjuk, hogy a zavaros tó felett éppen / olyan kék az ég, és éppolyan szép a világ, / és egy pont felé tart mélységünk és a magasság...*”

Szente B. álmaiban még egy sofa is emberalakot öltött, hogy ág-kezét nyújtva kimentse a költőt: „...*nehogy a fertő, / bűzös tóba süllyedjek, ott ragadjak örökre, alant, / a kiűzetés vádjától megszenteltelenített ősi temetőmben, / álomban a harangszót vitte a víz.*” (Álomban a harangszót vitte a víz)

A könyv olvasójának igen komoly hiányérzete van már a közel 100. oldalon. Hol maradt el a szembogárnyi fény, hol a csillag? A dokumentarista hang (1985 – *Öt bözödújfalvi lakos emlékképe, gondolataik a pusztulásról, és ami utána jött*) a kötet végén

még egyszer summázza azt a történetet, amely egy falucska elsüllyesztéséről adna hírt a nagyvilágnak. (98. oldal) A vízözön időtlen ős-riadalmát is átérték, nem csak emberi megaláztatásukat: „*Sem ajtó, sem kapu, csak könnyes szemek vannak, / az ablak alatt törött virágcserep, egy rozsdamarta ásó, / véső, kalapács, maréknyi görbe szeg, kettétört szabó olló, / nicsak! a veranda korhadó deszkái között nagyapa ezüst óralánca...*”

Szente B. Leventének nem született szép tájleíró verse itt a Hargita szálegyenes fenyőiről, igaz példájukról igen: „*a tánc erejében, / életfa-émlék – / tartásunk.*” Nem írt transzszilván programverset, sokkalta égőbb fájdalom és igen nemes szépségvágy bujkál a sorok közt. Fájdalmas szépségekből pedig már a leltár elkészítésébe is belefogott. Amikor 2017-ben leengedték a víztározó vizét, előbukkantak a bözödújfalvi romok, a csonka templomtoronytól az állatok óláiig. Lásd fentebb a pusztulás katalógusát. Milyen ellentétek feszíthették a költőt, amiket magában ki kellett és kell békítenie, föl kell oldania, nehogy tómeleyi homályban kelljen tévednie a világ folyosóin is. Szerencsére tudja a tikit: záróversében a sírást és a nevetést éppúgy együtt látja, akár Németh László az antonimát: az örület ellentéte a belátás, amire műveltség nélkül nem juthatunk. Így igaz: „*Most sírás, nevetés vagyunk – / aranypánt, Isten homlokán.*” (114. oldal)

NÉMETH ISTVÁN PÉTER

Szente B. Levente: *Csillagtűk, Garabontzia Kiadó, 2019*

CZIGÁNY GYÖRGY

Vers-háttér romokkal

Sárga és piros ruhás lányok kapaszkodtak össze, szótlank voltak és mozdulatlanok. Bokrok, leveleiket hullató fiatal bokrok. Őszi délelőtt volt, sütött a nap. A pusztulás fényességében álltam. Előbb még futottam elemista társaimmal a park sétaútajain körbe-körbe, most kifulladásra megálltam a bokrok előtt. Az elmúlás szorongása és a pillanat ragyogása szíven ütött. Ezt az érzést le fogom írni, gondoltam. Azóta is szeretném.

Hatéves voltam akkor, írói pályám küszöbére léptem. Az első olyan írásaim, amelyek nyomtatásban is megjelentek, azonban csak az ostrom heteiben s az azt követő nyáron születtek meg. Hetvenöt éve.

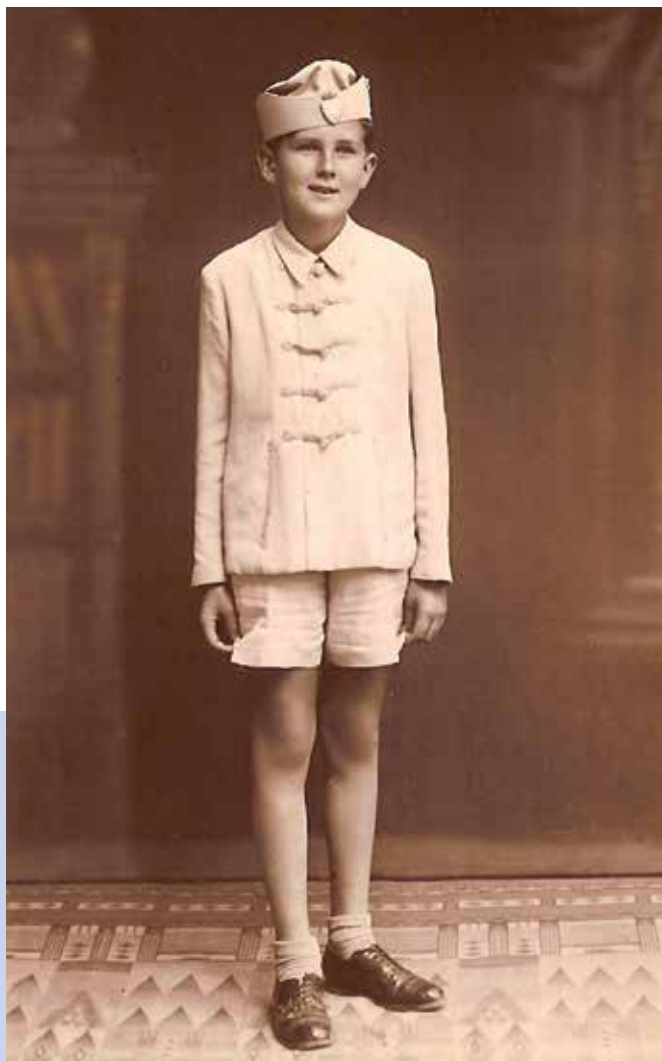
Budán, a Krisztinavárosban laktunk akkor már, nem Győrben, Révfaluban. Túléltek a pesterzsébeti szőnyegbombázást. Amikor kiszáradt torokkal az elcsendesedett, foszforzagú délben kiléptünk a kis ház pinceajtaján, furcsa, euforikus pillantás döbrentett meg: onnan a teraszról eddig csak a szomszéd ház vadszőlővel befuttatott fehér tűzfalát láttam, most pedig hirtelen kinyíló látványként a szomszéd utca elejét is. Addig hiányoztak, téglahalmokká váltak a házak. Ez tavasszal volt, most már karácsony után vagyunk, sötét van a missziós nővérek rendházának udvarán is, csak a boltíves pincesorokban pislákolnak a petróleumlámpák és gyertyák, amelyek a kápolna oltára körül őrizték eddig az áhítatot. Földrengés, vélték többen ott, amikor összeomlott felettünk

a kerti kápolna. Sokan voltunk a pincében, a környék lakói. Mint valami távoli méhzümmögés: a nővérek a rózsafüzér tizedeit imádkozzák. Délután irodalmi est volt az óvóhelyen. Józan, derűs tekintetű pap, Nagy Miklós olvasta fel verseit, novelláit. Azóta tudom, Virág Benedeket képzelhetem ilyennek. Egyik könyvének a címe: *Emberek a sötétben*, a másiknak: *Különös háztűznéző*. A nála három évvel fiatalabb Tamási Áron-kötetekben olvastam csak a Nagy Miklós elbeszéléseihez hasonló szép darabokat. Ő volt az első élő író, akivel találkoztam. Neki mutattam meg írásaimat hetvenöt éve. Akkor még nem sejtettük, hogy majd letartóztatják, hónapokig villanyfényben raboskodik az Andrássy út 60-ban, nem tudván, nappal van-e vagy éjszaka, karácsony elmúlt-e már? Verések, megalázó kínzások, gumibot a nyakerekre csap, a begyulladt körmét majd kitepik, de csodálatos módon életben marad, s a váci börtönének után Únyba, az egyházmegye legkisebb falujába kerül lelkésznek. A pilisi dombok közt él haláláig. Únyba már motorbiciklivel mentem utána, hogy megmutassam felnőttkori verseimet, novelláimat is egykori mesteremnek.

1945 nyarán már természetesnek éreztem, hogy írok. Arany János vers-zenéjétől elbűvölve fogalmaztam meg őszi versem első sorait. „*Itt van az ős, itt van újra. / Új gyümölcsök, mások érmek. / Hej, más íze volt az első / piros-páros cseresznyének.*” Néhány hónap múlva szonettel is próbálkoztam. A *Zászlónk* folyóirat, melynek régi létéről Márai Sándor is megemlékezett, az ost-

rom utáni, töredékes számainak egyikében meg is jelent az a szonett. Francis Jammes hatását mutatta a címe is: *Egyszerű vers az ibolyáról...* „*Ibolyát tessék! – kiáltott egy árus, / virágbontó széllel suhan a május.*” A tercinák pedig így kezdődtek: „*Ibolya... Ó, a nagyvilág úgy lát-e / mint szentek ajkán eluttogott Ave. / Szent-szűz szentükre vagy, nem hiú Éva / és nem elkoztatott, üres verstéma.*” – Épp túlvoltunk talán az ostrom utáni vándorlásokon: anyámmal mentünk gyalog, utaztunk vagonok tetején közeli s távolabbi falvakba varróeszközökkel, cérnával, ruhadarabokkal, hogy cseréljünk, kaphassunk érte a derék falusiaktól lisztet, zsírt, esetleg egy kis szalonnát. Nyáron apai nagyanyám falujában fogadtak be a rokonok minket, a Szil melletti Kistata lett egy-két hétre az otthonunk. Nagyanyámnak szép neve volt. Egy későbbi versembe bele is foglaltam, miszerint: „*Sölétormos Viktória, / Apám volt az első fia...*” Álmos délutánokon itt hallottam először a messzi cséplőgép monoton, szűkjárású dallamait, azt a zümmögést, szakadatlan lamentációt, mely nagyon hasonlított az apácák imamondásának recitáló hangjaihoz. Kistatán nappal is nyitva volt a kápolna. A hőség elől oda tértünk be egy távoli rokonommal, tizennégy éves kislánnyal, s ott játszottam neki a harmóniumon valami mozgalmas *Czerny-etűdöt*: ámulva nézte fürge ujjaimat. Azon vettem észre magam, hogy másra se tudok gondolni, mint erre a lányra. Játszottunk, mentünk szárt vágni a határba lovaskocsival. Nevettünk, hallgattunk, de érzelmekről soha nem beszéltünk.

Czigány György győri diákként 1942-ben

Sivár, szomorú nyár volt ez, nem tehattünk róla, ha gyönyörűnek véltük. Egyik nap a falu poros mellékutcájában találkoztunk, én épp egy almát rágtam. A kislány megdöbbenve szólt rám: utcán nem illik enni... Éppen elborult az ég. Nem válaszoltam. De azóta nemigen harapok almába, se utcán, se házban. Viszont olvastam a jubileumi Szent Gellért ünnepségekre az irodalmi és képzőművészeti pályázat meghirdetését a *Zászlónk* újság hátlapján. Teltek a napok, ismét Budán, botorkáltam a bombatölcsérek szélén. A gödör mélyén víz villant, s valami piros pulóver szakadt darabja az üvegcserepek égő koszorújában. Milyen szép! – gondoltam. Körben romok, a Vérmező még mélyen fekvő, igazi rét volt, gesztenyefák sora vette körül. Akkor kezdtek feltölteni a környező utcák, házak és a budai Vár romjaival. Írtam egy verset Szent Gellértről, de nem tetszett. A pályázat beadásának végső határidejében, az utolsó órákban lepötyögtem írógépünkön egy háborús témájú novellát. Az ostrom utolsó napjaiban játszódott a fordulatok nélküli történet. Helyszíne a kopár Gellért-hegy volt, Szent Gellért szobra közelében. Hallgatag, szomorú katonákról szólt, akik tehetetlenül várakoznak egy lövészárokban. A novellát délig kellett leadnom a Ferenciek terén, talán az *Új Ember* irodájában. Egy fiatal férfi vette át tőlem a borítékot. Az utolsó pillanatban, mondta, és nevetett. Teltek a napok, megkezdődött a tanítás a még nyári szeptemberben. Elmúlt már a kézigránátgyűjtések divatja, osztálytársunkat, akinek kezében egy tojásgránát robbant fel, már tavaly eltemettük. A krisztinavárosi templom karzatán megkezdtek az orgona újrabeépítését. Hárommanuális hangszer készült el később, tetszett nekem, tele volt kapcsolókkal, pedálokkal.

A díjat Mindszenty József bíboros, hercegprímás adta át, kezét fogott velem.

Hasonlított egy nagy repülőgép pilótafülkéjéhez. Finom szerkezet volt. A későbbi években vasárnapokon kántorkodtam ott kedvtelésből, s elég jól megtanultam orgonálni. Amikor egy ünnepi mise végén megnyomhattam a „tutti” gombot, s az orgona teljes tüdővel zengett, dübörgött, akkor eszembe jutott a kistatai harmónium. Ezt kellene hallania, látnia most annak a falusi kislánynak. Őszi nap volt már, amikor egy ilyen vasárnap reggeli orgonálás után, vállamra vetve a galléromat, elindultam a Gellért-hegy felé. Szabadtéri istentiszteletre gyűltek ott össze a fővárosiak Szent Gellértet ünnepeelve. Nagy, tölcseres hangszórók is voltak a környéken felszerelve, hogy az eseményt a távolabb állók is követhessék. Valaki rám kiáltott. Talán egy idősebb gimnazista volt az iskolánkból. Nem hallottad? Már kétszer is hívtak, hogy menj fel az oltárhoz a díjátadás miatt! Meglepődtem, de felkapaszkodtam a meredek sziklák közt. A szentmise végén valóban kihirdették a pályázat eredményét. Freskójával Gerzson Pál, novellámmal én nyertem első díjat. A kritikát, az értékelő szavakat csak hetek múlva olvashattam nyomtatásban. „*Dübörgő, drámai előadás. Inkább sejteti, mint kimondja a belső történéseket. És ez az igazi művészet.*” A díjat Mindszenty József bíboros, hercegprímás adta át, kezét fogott velem. Hetvenöt éves írói pályámnak a még romos főváros magasában, a Gellért-hegyen, ez volt az egyik legszebb pillanata.

CSONTOS MÁRTA

A vonatmotívum

Reményik Sándor költészetében

A vonatmotívumot tizenkilencedik századnak tekintik. Megjelenése utalhat helyzetváltozásra, távolságtartásra, valahonnan valahová érkezésre, sebességre, valamint a tér kitágításával az egész emberiséget utaztató lehetőségre. A vonat Auschwitz kapcsán az átmenetiség, a lakhatatlanság, a rabság és a szörny jelképévé is válik.

Verset teremtő irodalmi élményként a vonat 1847 decemberében vonult be a magyar költészet történetébe. A vonatot idéző vers költője Petőfi Sándor, aki a távolság legyőzését, a világ egymástól távoli részeinek összeköttetését, a műveltség szabad áramlásának lehetőségét, az emberi tudás határlebontható erejét ünnepli benne. Az amerikai költő, Walt Whitman számára, hosszú soros szabadversében, a *Téli mozdonyban* a vonat a lendületes, dinamikus életvitel megtestesítője. Az erő, a győzni tudás, a hatalom birtoklásának lehetősége egyidejűleg az ember nagyszerűségét, bátorságát, teremtő képességét is dicséri. Mozgalmasságot kifejező igék sokasága, sodró lendülete teszi lehetővé a valóságélmény befogadását, a tárggyal való azonosulást. A gépi erő azonban már az emberi erő fölé kerekedés félelmét is vizualizálja.

Csontos Márta

Zónahatárok

A meztelen kék öléből
katapultálnak a madarak,
a felhőkből kivonul a fény,
lepattan a fejsze a fák törzséről,
a szél megtölti az üregeket,
az Édenből száműzött Sötét
benyel füvet, virágot, követ.

Ott ülök a Káosz szélén,
nekidöntöm hátam az almafa
árnyékának, s érzem,
miként olvadok bele a megzavart
állandóság keverékébe.

Távoli sziklák negatívjairól
gyűjtöm az emlékképeket, kezemben
az örökzöld indigócsérje másolata.
Még nem látszik az új birodalom
körvonala, de már meg tudok olykor
kapaszkodni a levegőben.

Dsida Jenő a *Vonat alatt* című versében veszélyeztetettség-hangulattal jeleníti meg azt a kényszeres életpályát, melyet végig kell rohannia azon a vonaton, ahol nincs módosítás, nincs az irányításba való beleszólás lehetősége, az üldözöttséget el kell viselni minden körülmények között.

*Azt hinnéd ugyebár,
meghal, aki pöfögő, dohogó
mozdony alá hajtja a sínre a nyakát.
Jaj, látod, a sínre feküdtem,
szikrát szítál és robbanva rohog
fekete, szörnyű korunk.
S az én testem olyan erőtlen,
az én nyakam olyan fehér,
az én vérem olyan piros.
És meg tudod-e érteni,
mit jelent
meg nem halni, kínlódni csak,
égő szikrát fogadni vérbefutott
szemedbe,
s minden ébernél éberebb öntudattal
számolni a csattogó kerekeket. (...)*

Reményik költészetében a vonatmotívum az *Egy eszme indul* azonos című indító versében jelenik meg, melyben a transzilvánizmus térhódítását, akadályokon való áttörését jeleníti meg. Az eszme mint önérték-megtartó, hagyományörző, megmaradásra képes magatartásforma, mint menekülési útvonal jelenik meg számos alkotásban. „Ennek lesz adekvát kifejezési formája a bűntudat, az áldozatvállalás, a vezekelés, a messianisztikus ön- és embermegváltás megannyi közismert paradigmája”.

*...beletörődéssel kommentálja a helyzetet
a csak egyetlen irányból érkező és
egyetlen irányba haladó vonat képével.*

Az erdélyi irodalmat meghatározó transzilvánizmus eszméjének érkezését szimbolizálja Reményik az említett versben, mely a kultúra megmentésének lehetősége, s kánonteremtő szerepe még akkor sem kisebbíthető, ha valójában illuzórikus, s valóságalapja ingatag.

Az *Egy eszme indul* kötetébe tette Reményik az 1921 szeptember végén Dobsinán írt *Végállomás* című verset, ahol kontemplatív pozícióból, egyfajta rezignált beletörődéssel kommentálja a helyzetet a csak egyetlen irányból érkező és egyetlen irányba haladó vonat képével. Az én részesévé válik a természeti folyamatoknak, a „fenyőillat” és a „kőszénfüst” keveréké-

ben a tárgyak és jelenségek identifikálódnak. A vonat térben mozgó buborék a maga zárt világával, odakint azonban ott vannak a történések, az eseményeket azonosítható viszonyok.

*A vonat csak egy irányból érkezik,
S csak egy irányba megy,
A sínek útját más világ felé
Elállta itt a hegy.
A váltó és a szemafor
Zöld fénye csupán egy felé mutat,
Mély hegyi utak, kis gyalogsapások
Váltották fel a büszke vas-utat.*

*Jelző harang csak egy irányba kondul,
S csak egy irányból jelez vonatot;
Más oldalról csupán a szél izenget
S hozza szárnyán a fenyőillatot.
Legott fanyar édesség támad,
Ha fenyőillat s kőszénfüst vegyül,
Ez a végállomások illata,
És én itt álmodozom egyedül. (...)*

Szinte a pályánkivüliség, az átmenetiség jelképévé válik a szerelvény, megállíthatatlan, s „*mint egy vassá vált, örült gondolat*” szalad végig az éjszakán. A vonatmotívum nemcsak az eszme reprezentációja Reményik költészetében. Ismételt megjelenése egyrészt jelképezi a megváltozott életterben cselekvőképességét veszített, tanácstalanná váló, a problémákkal a valóságban csak nehezen megbirkózó lírai én megmaradasküzdelmét, másrészt a körülötte lévő dolgokat teljesen soha feldolgozni nem tudó szubjektum tehetetlenségét. „*Mint a moz-*

dony a szikrák záporát, / A lelkem is úgy ontja álmait, / Ugarra, éjbe, tar erdők fölé (...) ...*Megállásom csak percnyi van nekem*”. A sorsot eleve elrendelésnek tartó Reményik azonban ezt az állapotot méltósággal vállalja és elfogadja. „*Nekem rohannom kell így, átkozottan... (...)* *Tovább, – a végállomásig*”.

A vonatot szállító sínek azonban közös cél felé is vihetik az együtt utazókat, így a lírai beszédmód sokkal nyugodtabb, kiegyensúlyozottabb a *Sínek, az utolsó kocs ablakából nézve* soraiban, még akkor is, ha a magányt vállalnia kell. „*Olyankor vonat jár a síneken: / Fensőbb gondolat, fensőbb szeretet, / S a sínek benne összecsendenek*”. Az üzenet egy repatriáló vonat után fájdalmas hangvételű, rövid kérdésfeltevésekkel fokozza a bizonytalanságot és a veszteséget, amit Imre Ilonka repatriálása jelent számára. Az együvé tartozás azonban mégis a közös sorsvállalást jelenti számára, feloldódik a megtartó-megerősítő ketősség magasztosságában. „*Akárhol leszünk: / Mi együtt leszünk. / S egymás felé fut szíveinknek álma*”.

A megérkezés, a célba érés öröme szólal meg tér és táj artikulációjában a Várad–Velenca útvonalon, mikor a vonat befut „*A fejedelmi Transylvániából*” a *Napkelte a várad-velencei állomáson* soraiban, a *Gyorsvonati mozdonyban* pedig a „*vas-kengyelfutó*” alakjában meglátatja a lehetőséget a tér kitágítására, a világ megismerésére, hiszen a gép az ember zsoldosává válik. Az „emberfelettire nőtt” „vad lovag”, mint antropomorfizált, barátságos szörnyeteg jelenik meg a versben. Az új lehetőségének kihasználása arra inspirálja a költőt, hogy a világ vándoraként kergesse a csodákat, melyeknek bűvöletét nem élvezheti sokáig, mert hiába keresi az újat, a csodák meghalnak körülötte.

„*Ha menni tudnék, menni idejében, / Idejekorán szállni új vonatra: / A csodák talán csodák maradnának, / Nem halnának meg harmadnapra!*”

Petre Attila fotója

BOTZ DOMONKOS

Vadászat

Már november vége felé járt az idő. A rozsdásodó fákkal, tarkálló bozótosokkal teli néma hegyoldalra rátelepedett a köd, melyből lassan kezdett kirajzolódni egy nehézkesen haladó, robusztus testalkatú ember körvonala, és ahogy közeledett a szerpentin felé, úgy lett egyre élesebb és élesebb. Mielőtt elérte volna a keskeny hegyi utat, az egyik bozótos mellett leguggolt, környezetét pásztázta, és újra megindult, de már a közeli földút felé. Betette az ott parkoló kisteherautó utaskabinjába a távcsöves puskáját, és visszafordult a bozótos felé, ahonnan percekkel később egy sebtében kibevezett, fiatal szarvassal tért vissza. Hosszú időbe telt, mire a platóra feltuszkolta az állat tetemét.

Egy pillanatra még belenézett a szarvas nyitva lévő, lassan opálosba forduló szemébe, majd egy sátorlaphoz hasonlatos alkalmatossággal gondosan betakarta, aztán beszállt a kocsiba, és óvatos kormányozdatokkal kifarolt az országútra. Egy darabig még hangosan kopogtak a kerékről leváló, az alvázra felverődő sárdarabkák, aztán már csak a motor halk zúgása töltötte be az utasteret.

*Egy pillanatra még belenézett
a szarvas nyitva lévő,
lassan opálosba forduló szemébe...*

Nem akarta magára felhívni a figyelmet, az útburkolat is nedves volt, így aztán a megengedett sebességgel haladt lefelé a kátyúkkal teli, kanyargós szerpentin, gyomrában a rapsicolással együtt járó szokásos görccsel, mert mindig tartott tőle, hogy egy közúti ellenőrzésen megbukik, és az ilyenkor szokásos tortúrákon túl még pénze sem lenne a bírságot kifizetni.

Nem is értette, miért mondják azt, hogy a vadászat „nemes sport”. Már mi lenne ebben a sport? Milyen esélye van egy nyomorult állatnak, ha bekerül a puska távcsövének szálkeresztjébe? És nem utolsó sorban mi ebben a „nemes”? Persze ezek a gondolatok nyilván nem fordulnak meg a vadászok fejében, amikor egy kupica pálinka elfogyasztása után helyet foglalnak a magaslesen. Ami pedig a vadászat „etikáját” illeti, nos, ahhoz minden bizonnyal ezeknek a nemes jószágoknak is lenne pár keresetlen szavuk.

Mindig dolgozott benne valami szégyenérzet, valahányszor meghúzta a fegyver elsütőbillentyűjét, de tudta, érezte, ez most utoljára történt meg vele, már nem megy tovább. Lehet, hogy ez másoknak „sport” volt, de számára a megélhetést, családjának a túlélést jelentette, míg a panzió tulajdonosának és a vendéglősnek, akiknek leszállította ezeket a nemes jószágokat, a meggazdagodást hozta.

Az egyik kanyarulat után, a busz megállóban egy, a negyvenes éveiben járó asszony integetett neki. Lehúzódt az útról, és megállt.

– Jó napot kívánok! Elvinne egy darabon? Rossz helyen szálltam le a buszról, és gondolom, még elég messze van a falu. Innen csak egy tanyára vezet be az út. Azt sem tudom, mikor jön a következő busz, mert lekaparták a menetrendet a tábláról – mondta kissé zavartan.

– Jöjjön, szálljon be – mondta Zoltán, és elpakolta az anyósülésen lévő holmijait, félig elfogyasztott reggelijének maradvékát.

– Látom, vadászni volt – csusszant ki az asszony száján a mondat, ami Zoltánt kicsit megzavarta. Mindjárt megbánta, hogy megállt az asszonynak. Úgy érezte, lelepleződött.

– Miből gondolja?

– Véres a plató hátsó oldala.

– Maga is szokott vadászni? – kérdezett vissza Zoltán, de ahogy kiejtette száján a szavakat, már tudta, ostobaságokat mondott. Már hogy vadászhatna egy puccos, városi külsejű asszonyság?

– Igen, de jobbára csak márkás cuccokra vadászok – mondta nevetve. Egyébként meg vegetáriánus vagyok, képtelen lennék húst enni. Nem menne le a torkomon. Ne értse félre, nem akarom megbántani, de egyszerűen nem értem, hogy képesek az emberek a védekezésre képtelen állatokat legyilkolni.

– Nem egyszerű erre válaszolni. Mindenki másért mászik fel a magaslesre. Vannak, akiknek mindez csak „szórakozás”, unaloműzés, vagy egyfajta társasági összejövetel. Nekem és a családomnak a megélhetésünk múlik rajta. Számomra nem jelent semmiféle kielégülést, amikor elejtek egy nemes vadat.

Még kimondani is szörnyű, de én csak a számláim fedezetét látom benne. Legalábbis eddig így volt, de már egyre nehezebben teszem meg. Minden porcikám tiltakozik ellene. Én végzem a piszkos munkát, kockáztatok, mások meg a pénztárcájukat tömik vele, mert már semmi sem elég.

– Minden bizonnyal jövedelmező üzlet, hiszen másképp nem csinálná.

– Nem szeretek pénzről beszélni, de higgye el, én ebből sosem fogok meggazdagodni. Ahogy mondtam, számomra és a családomnak ez csak a napi megélhetést jelenti. Vagy jelentette, mert azt hiszem, ez volt az utolsó vadászatom. Nem tudom megmagyarázni, de egy ideje már rossz érzések dolgoznak bennem, valahányszor puskát veszek a kezembe. De evezünk békésebb vizekre! Nem akarok tolakodni, de mi célból jött ide a faluba? Csak azért kérdezem, mert október végétől már nem járnak erre turisták.

– Könyvelő vagyok, egyedül élek, és miután a munkám ott-honról is végezhető, arra gondoltam, veszek a környéken valami takaros kis házat.

– Ha otthonról is végezheti a munkáját, akkor szerencsés, mert itt a környéken sehol nincs munkalehetőség. Részben ennek hiányában előregedett a falu, a fiatalok elvándoroltak. Persze akik itt élnek, jobb körülményeket is teremthetnének maguknak, hiszen az erdő rengeteg gombát ad, annak pedig

elég magas az ára a városban, de ki kell mondanom, még arra is lusták, hogy leszedjék. Inkább vegetálnak a szűkös nyugdíjuktól. Sajnos ez sokaknál még a portákon is meglátszik. Persze van néhány eladó ház, de a kert, az udvar mindenütt gondozatlan.

– Istennek hála, még bírom a munkát. Az utóbbi években magamra maradtam mindennel, így sok dologhoz értek, rendbe tudok tenni mindent magam körül – mondta az asszony, aztán egy kis időre csend telepedett az utaskabinra.

– Nézze csak, nézze! Ott jobb oldalon, egy óra irányban egy egerészölyv lebeg – törte meg a csendet Zoltán. – Itt lakhat valahol a tölgyesben.

– Maga, mint erdőt járó ember, ismeri a madarakat?

– Nem, nem mindegyiket ismerem, de néhányval már telefonszámot is cseréltem – mondta rezzenéstelen arccal, le sem véve tekintetét az útról.

Az asszony elnevette magát, tetszett neki a férfi fanyar humora. Először ült ki egy kis derű az arcára. Közben kezdett elmaradni mellettük az erdő, és ahogy közeledtek a faluhoz, már láthatóvá váltak a valamikor piros, esőáztatta háztetők.

– Nekem jó lenne itt a falu elején, szeretnék egy kicsit sétálni, beszélgetni az emberekkel, végig nézni a települést. Megköszönöm, ha megállna ott, annál a sárga háznál.

– Itt sétálhat eleget, de nem hiszem, hogy bárkivel is beszélgetni tudna. Három hete volt nyugdíj, már nem nagyon van pénze az embereknek, hétféve is van, ilyenkor ritkán hagyják el a portájukat a népek. Lassan már a templom is kong az ürességtől. Nézze, nem akarom lebeszélni a házvásárlásról, de gondolja át, mert itt nincs semmi. Se posta, sem orvosi rendelő, csak egy kocsmá és egy kis bolt van, ott is minden a duplájába kerül. Ha bármit is venni akar, akkor be kell utazni a városba, az meg kocsival nehéz.

– Van autóm, azzal nincs gond. Hétféve van, a fiam ilyenkor rendszerint elkuncsorogja, hogy imponáljon a barátnőjének. Nem is tudom, hogy a kislány a fiamat szereti vagy az autót.

Zoltán lassított, lehúzódott az útról, és az ilyenkor szokásos udvariaskodást követően elköszönt az asszonytól. Egy darabig még nézte a visszapillantó tükörből, aztán lassan végig gurult a falun, és kihajtott a hazafele vezető útra.

Bár házasember volt, és nem az a csapodár fajta, mindig is elutasította a szabad szerelem filozófiáját, mégis egy kis időre rátelepedett az asszonyka a gondolataira. Szép volt az arca, az alakja, a ringó járása, nem is értette, hogy lehet, hogy egyedül él. Maga sem tudta, miért, de jó érzéssel töltötte el annak gondolata, hogy itt fog letelepedni, élni a közelében. A het-érák korában semmi esélye sem lett volna, de nagyot fordult a világ, és most, mintha csak az ősidők óta belénk kódolt vadászösztönök kezdtek volna éledezni benne. Ennek felismerése pedig egy kicsit megijesztette.

A meredek lejtőn kezdett begyorsulni a kocsival, a kanyarhoz közeledve fékeznie kellett, de már elkésett vele. Egy idősebb, hatalmas testű szarvasbika rontott ki az útra a bozótosból.

Iszonyatos erejű volt az ütközés. Az állat feje, hatalmas agancsa szinte felnyársalta a vezetőfülkét. Egy pillanatra ember és állat tekintete még találkozott, aztán mindkettejük számára elsötétült a világ. A kocsi kisodródott a még mindig nedves aszfalton, és az út melletti árokba borult. Elhalt a motor zaja, és csak a kerekek pörögtek még egy darabig, nyirkodtak meg fémesen. Aztán a környékre rátelepedett a csend.

Katzler Hilda versei

Mese

(L. J.-nek)

Egyszer volt, hol nem
egy mese veled.
Holtodiglan, holtomiglan,
ásó, kapa és egyebek.
A gondolat játszik,
mélyre ás,
a harc kettőnké,
ne feledd.
Egymást hordozzuk,
hűlnek az átkok,
az idő jár, véges,
árkok...
Egy mese neked,
ásó, kapa...
ha Isten veled.

Miért?

Miért kérdezem,
hisz tudom a választ,
már hegyvé tornyosult a jó,
Istenem, újra megregulázhsz.

Az új gondolatolvasók

Russell A. Poldrack új könyvéről

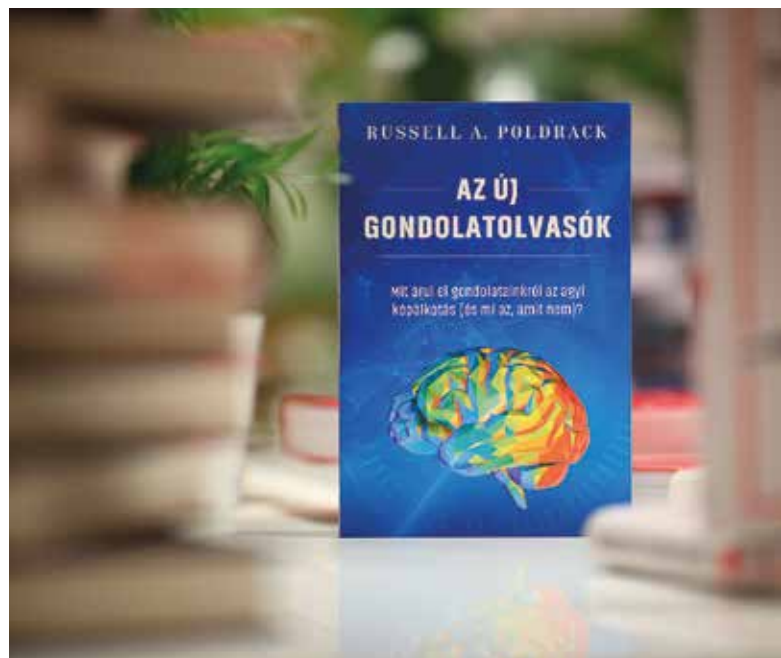
Hogy működik az agyunk? Vajon saját személyiségünk befolyásolja azt, hogy milyen döntéseket hozunk meg az életünkben, vagy az egész csak neurológiai folyamatok végeredménye? És mi a helyzet a szokásainkkal vagy az esetleges függőségeinkkel? Ha mondjuk kényszeresen ragaszkodunk bizonyos tevékenységekhez, például kétszer visszamegyünk reggel, hogy bezártuk-e a bejárati ajtót, vagy éppen nem tudjuk letenni a cigarettát, akkor a személyiségünk vagy az agyunk a felelős mindezért? Russell A. Poldrack izgalmas, olvasmányos könyvéből megtudhatjuk, hogy mit árul el gondolatainkról az agyi képalkotás, és mi az, amit nem.

Az agy működésének megértése kétségkívül napjaink egyik legnagyobb kihívást jelentő tudományos problémája. Hogyan képes kevesebb, mint másfél kilogramm élő emberi szövet olyan szellemi teljesítményt produkálni, amely még a világ legkifinomultabb számítógépeit is kihívás elé állítja, miközben annyi energiát sem emészt fel, mint egy pislákoló villanykörte? Az idegtudománnyal foglalkozó szakemberek számára e kérdés megválaszolása hosszú ideje fontos célt jelent, *Az új gondolatolvasók* című könyv pedig annak izgalmas történetét mutatja be, hogyan vált képessé a tudomány az emberi agy minden eddiginél részletesebb megfigyelésére.

*Talán elszomorító tény,
de elménk már a harmincas éveinkben
elkezd leépülni.*

A technika és a tudomány fejlődésével ma már számos módszer és technológia létezik, amivel részletes képet lehet alkotni az emberi agyról, az idegrendszeréről. Az egyik legnagyobb hatással kétségkívül az MRI feltalálása volt. A mágneses rezonancia elvén működő képalkotás arra teremtett lehetőséget, hogy a neurológusok végre biztonságos keretek között tudják az agyműködést megvizsgálni. Emellett a pszichológiai funkciókat és azok tettekben való megnyilvánulásait is segített megérteni. Például hogy valaki miért bánt egy másik embert, vagy miért nem bírja abba hagyni a szerencsejátékot, és miként válik függővé.

Később a funkcionális mágnesesrezonancia-vizsgálat (fMRI) megjelenése még nagyobb technológiai áttörést jelentett. Ez a képalkotási módszer feltárta, hogy az agyunk kisvilág-hálózatok elve szerint működik, és ezer meg ezer ilyen kapcsolat futtatható végig az emberi elmén. Ez azt jelenti, hogy az agyunk minden egyes neuronja hálózati összeköttetésben van egymással. Az fMRI elterjedése egyre több tudósban hoz-

ta felszínre azt a tudományos vágyat, hogy ezzel a módszerrel végre feltérképezhető lehet az egyének belső, saját és egyedi gondolatvilága is. Ez a fajta „gondolatolvasás” vagy „dekódolás” olyan messzire vitte a tudományos érdeklődést, hogy fMRI vizsgálatokkal próbálták előre megjósolni, hogy a jövőben milyen tetteket, cselekedet fog végrehajtani az ember. Ezen tesztek meglepően jó eredményt hoztak: a kutatók az fMRI segítségével 70%-os pontossággal meg tudták előre mondani, hogy mit fog tenni a vizsgált alany.

Poldrack könyve a vizsgálati módszerek részletes bemutatása mellett külön fejezetekben elemzi az idővel járó változások hatásait is. Életünk során ugyanis agyunk folyamatosan változik. Bár idegsejtjeink többsége már születésünk óta működik, az ún. prefrontális kéreg csak később, a felnőtté válás küszöbén alakul ki. Talán elszomorító tény, de elménk már a harmincas éveinkben elkezd leépülni. Ilyenkor a neuronok lassan pusztulásnak indulnak, de a nagyobb változást nem ez okozza, hanem az idegsejtek közötti kapcsolat megváltozása, ami a memóriáért és a tudásért felelős. Emiatt alakulhat ki az időskori demencia

Az idegtudomány rohamos fejlődésével megismerhetővé vált a megismerhetetlen. Az, hogy az agy specifikus változásai tesznek minden embert egyedivé, önálló individuummá. A szerző szerint az fMRI és a folyamatosan megjelenő új technológiák hatalmas, talán most még elképzelhetetlen mértékű fejlődést fognak eredményezni az agykutatás, az

emberi elme és az emberi jellem megismerése illetve esetleges befolyásolása terén.

Russell A. Poldrack amerikai pszichológus és neurológus. A Stanford Egyetem pszichológia professzora, a Stanford Neurológiai Intézet tagja, a Reprodukálható Neurológia Stanfordi Központjának igazgatója. A 2014. évi stanfordi kinevezése előtt a Kaliforniai Egyetemen és a Texasi Egyetemen is tevékenykedett. Laboratóriuma a kognitív idegtudomány eszközeit használja, hogy megértse, hogy a döntéshozatal, a végrehajtói kontroll, a tanulás és az emlékezés milyen módon megy végbe az emberi agyban.

Helyesen írni

A közelmúltban a magyar közvélemény jókat derült némely, forradalmi hevülettől túlfűtött politikai helyesírási hibáin. Az internet népe futószalagon gyártotta a vicces mémeket, az érintettek szánalmas magyarózkodásai pedig csak fokozták a közderűt. De ahogy írták: „*Minet nem lehet elhallgatatni!*” Néhány hónap alatt kialakult egyfajta, sajátos, politikusi *stand up comedy* műfaj, a fellépésekre már nem csupán az országházban kerül sor, a produkciókat kivitték az utcákra. Én ezt a jelenséget Bangóné-effektusnak neveztem el, persze szigorúan magánhasználatra, mert ugye, én is szeretem a „szabad sajtót”. A minap a 6-os villamoson utaztam a munkából hazafelé, és ez már önmagában egy kaland, mármint az utazás és a hatos villamos. Többek között ezért is szeretem Budapestet, az ember csak kilép az utcára, és máris a történések részévé válik. Az utóbbi időben a Nagykörúton közlekedő sárga zajdobozokat nyugodtan elnevezhetnénk koldus- vagy kéregetőjáratnak, mert szinte minden szerelvényen megjelenik valaki, hogy az utazóközönség lelkiismeretére hatva összeszedjen pár forintot. Egyes vélemények szerint egy szorgalmas, hivatását komolyan vevő kéregető a nap végére már figyelemre méltó összeget tud megkeresni. Talán az egyik legismertebb az a rasztafrizurás fiatalember, aki hol szőlóban, hol egy kutyával, a *Fedél nélkül* című újságot árulja. Egy időben néhányszor összefutottam egy punk párral, akik őszintén bevallották, alkoholra gyűjtenek, mert ilyen az élet, józanon nem lehet kibírni. A legszívósorítóbb, ha maszatos kisgyerekek vagy karjukban csecsemőt tartó anyák kéregetnek. Bevallom, a legtöbb esetben adakozom, ahogy édesanyám mondja, ezért nem ver meg az Isten. Az egyik barátom szerint hülye vagyok, mert ez csak jó álca, a haszon java ugyanis az úgynevezett koldusmaffia zsebében landol.

Szóval fáradtan szálltam fel a sárga kombinóra a Moszkva, akarom írni, Széll Kálmán téri végállomáson. Megörültem, hogy van hely, leülhetek, ám a Széna téren máris átadtam egy ősz halántékú, idős hölgynek. Amúgy nem szeretem a kombinókat, mert ha nincs ülőhelyed, csak az ajtók két oldalán található beugrókban találsz nyugodt, biztonságos állóhelyet, ahol nem löknek fel, nem ütköznek beléd hátizsákos utasok. Ezúttal a harmonikaszerű, csuklós részben találtam menedéket, és még kapaszkodni is tudtam. Már messziről meghalottam: „*Kérem, adjanak pár forintot! Éhes vagyok!*” – mielőtt megláthattam volna a hang gazdáját. Megviselt arcú és ruházatú,

Az *Új gondolatolvasók* című kötet, valamint a Pallas Athéné Könyvkiadó (PABooks) korábban megjelent kiadványai megvásárolhatók a PABooks könyvesboltjában, a Bölcs Várban.

A kiadó gondozásában megjelenő könyvekről folyamatosan hírt adunk a WWW.PALLASATHENEKIADO.HU oldalon, ahol a kötetek webshopen keresztül is megvásárolhatók.

A PABooks kiemelt figyelmet fordít a közösségépítésre is. Facebook oldalán (www.facebook.com/PallasAtheneKiado) az érdeklődők további hasznos, érdekes információkat találhatnak a megjelenő könyvekről és a hozzájuk kapcsolódó eseményekről.

hatvanas éveit taposó férfi érkezett, kezében kartonra írt szöveg. Fáradt voltam, el sem olvastam, de mondanivalója bizonyára nem lett volna új a számomra. Úgy döntöttem, így a hétvége előtt, nagylelkű leszek, és kipipálom a heti jó cselekedeteimet is. A férfi hosszasan hálálkodott, mielőtt zsebre vágta volna a pénzerméket. Továbbhaladva már kevesebb szerencséje volt. Aztán váratlan dolog történt. Az őszes halántékú hölgy,

A táskájából villámgyorsan előkerült egy toll, áthúzott, javított, majd visszaadta a meglepett férfinak...

akinek nem sokkal korábban átadtam a helyemet, hirtelen mozdulattal felpattant, és kikapta a koldus kezéből a táblát. A táskájából villámgyorsan előkerült egy toll, áthúzott, javított, majd visszaadta a meglepett férfinak a következő mondat kíséretében: „*Akkor adok magának pénzt, ha majd megtanul helyesen írni!*”

Hiába, a valódi pedagógus sosem megy nyugdíjba, haláláig tanít, oktat, csak egyre kevesebben vannak, akik okolnak.

LENGYEL JÁNOS

Búvópatak

Polgári, kulturális és társadalmi
havilap – www.buvopatak.hu

Alapító, főszerkesztő: CSERNÁK ÁRPÁD

Tervezőszerkesztő: CSERNÁK BÁLINT

Főmunkatárs: FARKAS JUDIT

Olvasószerkesztő: Szabó Pap Edit

Munkatársak: Lukács János, Németh István Péter,
Ország László, Papp Árpád, Sarusi Mihály, Szutrély Péter

Nyomdai munkák: Pethő Kft, Kaposvár, Fő utca 57.

Felelős vezető: Pethő László

Sokszorosítás ideje: 2020. január, sorszáma: 1/2020

E-mail: posta@buvopatak.hu

ISSN 1588-9335

Kiadja: BÚVÓPATAK ALAPÍTVÁNY

Kaposvár, Somssich P. u. 11–13. 1/12.

A kiadásért felelős: Csernák Árpád

A Búvópatak Alapítvány számlaszáma:

10918001-00000012-93920004 UniCredit Bank Hungary Zrt.

IBAN szám: HU62 – BIC (SWIFT kód): BACXHUHB

BÚVÓPATAK ALAPÍTVÁNY

Ország László fotója

Kapható az újságárusoknál

A *Búvópatakot* 2020-ban is keressék az újságárusoknál!
A lap éves előfizetési díja 5000 Ft. Megrendelhető
az impresszumban olvasható elérhetőségeink valamelyikén.

TÁMOGATÓINK

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.
MINISZTERELNÖKSÉG

9 771588 933004

20001